

**D. Ioannes Evangelista. Rodolphi Gwaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Ioannem Homiliae
CLXXX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1568

VD16 W 1038

16. Iam vos probra manent, & dira pericula mortis: Officium at faciet
spiritus vsq[ue] suum. Ferte graues igitur patienti corde dolores: Vici ego,
& hinc vobis vincere posse datur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71827)

& usque ad vltimas terras. Et hæc causa est, propter quam illos sibi familiares habuit Dominus, quod suorum dictorum & factorum conscios fecit, quod ex mortuis rediuius se illis spectantibus palandum exhibuit, quod cum illis edit & bibit, nimirum ut rerum omnium oculati testes essent, ut proinde fide digni. Quia autem animi constantia & dicendi libertate officio hoc suo sancti patrum, & rum liber et ipsorum scripta abunde testantur. Facit hoc ad euangelij commendationem, quod ob hanc ipsam causam testimonium Iesu Christi dicitur. Non ergo simplex est rerum ab illo gestarum ratio, cui vel credere vel non credere liceat: sed testimonium est, quod delecti in hunc suum discipulum & spiritu sancto illustrati tulerunt de filio Dei, qui propter nos incarnari, mori, resurgere & in celos ascendere voluit, ut miseros nos ex peccati seruitio & mortis atq; diaboli tyrannide affluere. Quotquot ergo illi contradicunt, aut illud reiiciunt, ij non in Apostolos modo, sed in ipsum Deum, sed in spiritum sanctum, sed in patrem ipsum contumeliosi sunt. Vidit hoc Ioannes quando epistola sua scribit: Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso: qui non credit Deo, mentem fecit eum, quia non credidit testimonio, quod testificatus est Deus de filio suo. Est ergo peccatum omnium atrocissimum, non credere euangelio, quod Apostoli predicauerunt, & in quo ipse pater per spiritum sanctum filio suo testimonium perhibet. Est autem hodie nihil vulgarius illo peccato, quam in hoc multi laudem quarunt, quod euangelicam doctrinam pertinacissime oderunt, & se esse hanc perpetuos fore profitentur. Interim meminerimus, omnium qui Christiani dici volunt, hoc munus esse, ut Christi testes sint. Nam fidei confessionem ab omnibus ille requirit, quam licet in ingenuam esse decet, neq; nos eius pudeat, quem non puduit propter nos extrema quæq; subire. Tamen sufficit, verbis illum confiteri, nisi vita & mores confessioni huic respondeant, ut Iesus ait est dictum. Facit Deus pater, ut & ipsi officium faciamus, & regnum filij sui Iesu Christi die propagetur, illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

CAPVT XVI.

HOMILIA CXLIII.

Hæc locutus sum uobis, ut non offendamini. Mouebūt uos synagogis: imò ueniet tempus, cum quisquis interficiet uos, putabit se cultum præstare Deo. Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neq; me. Sed hæc locutus sum uobis, ut cum uenerit tempus illud, memineritis eorum, quod ego dixerim uobis. Hæc autem uobis ab initio non dixi, quia uobiscum eram. Nunc autem abeo ad eum qui misit me: & nemo ex uobis interrogat me quod abeam. Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum.

QUAMVIS omnium hominum uita laboris plena sit, & perpetua afflictionum acq; seriarum palestra dici mereatur, imprimis tamen hoc in pijs Christi cultoribus habet, quos propter ueritatis lucem sic odit mundus, ut Paulus restetur, fieri uis posse, per persecutionem sustineant, quicunq; in illo pie uiuere instituerunt. At quia hoc carni admodum graue est, diligenti doctrina & institutione nos ad certamina ista præparari oportet. Itaq; obseruandum Dominum diligenter, & cum sepe aliàs de his discipulos admonuerit, tamen in postremo suo discipulo nouam de iisdem tractationem instituit, qua omnia ea complectitur, que nos in fide confirmare, & inter pericula quæuis constantes atque intrepidus facere possunt. Et proximo quidem Capite manifeste exposuit, quid de hoc mundo nobis polliceri debeamus, & simul in se certam salutis fiduciam habere iussit: fore enim, ut sui spiritum sanctum accipiant, qui fidei aduocati insinuat illos regat atq; regatur. Nunc uero ad huius doctrine illustrationem hoc quoq; Caput subiicit: quod primum elementum describit furiosos impiorum conatus, deinde repetit etiam diligentius quæ ipsi in fide confirmandi uiuere poterant.

Scopus totius tractationis.

Et primò infero statum siue scopum totius tractationis. Hac locutus sum vobis, vt non offenda-
 mini. Id est, prädico ista, ne vobis meliorem fortunam pollicendo, postea aduersis & vndiq; imminen-
 tibus persecutionum periculis, tanquam re noua & insolita territi, de fide mearum promissionü du-
 bitatis & ab instituto vel officio vestro discedatis. Ita enim natura comparatum est, vt ijs offenda-
 mar, quæ nobis præter spem eueniunt, minus autem ijs moueamur, quæ nobis iam pridem sunt præui-
 sa. Et ergo doctrina hæc admodum necessaria. Quia enim pleriq; homines Dei fauorem ex felici re-
 rum huius seculi successu metiuntur, & in religione quoq; bona temporaria quærunt; vix aliud tam
 vulgare est, quam quod grauius plurimi offenduntur, quando pios continuis afflictionibus exerceri,
 impios autem florere & quasi perpetuos triumphos ducere vident. Neq; vulgarium modò hominü
 fides hæc tentatur, verum etiam eorum, qui præ alijs instructi & ab ipso Deo ad grauiores functio-
 nes delati sunt. Nota enim est illa Ieremie querela: Quis sit, vt via impiorum prosperetur, & feli-
 citer agant omnes, qui impudenter præuaricantur? Et Asaph propheta in Psalmo 73 parum ab-
 sistit, quin pedes eius nudaissent, & generationem filiorum Dei reprobareret, quando impios
 prosperare & feliciter agere videbat. Et apud Habakuk prophetam pij clamant: Cur aspicias præua-
 ricatores, & dissimulas cum impius iustiorum se deuorat? Facis homines vt pisces maris, & sicut
 reptilia, quod non habet ducem, &c. Omitto multa huius generis, quæ in scripturis occurrunt. Acce-
 dens his impiorum insulationibus qui credentibus inter pericula suam fidem & doctrinam exprobra-
 re, & ex malis quæ patiuntur illam proficendi occasionem arripere solent. Et quid hodie multi pa-
 tentur in eiusmodi tentationibus, nemo nõ audit & videt. Opus ergo est, nos de istis crebro admoneri,
 & argumentis solidis instrui, quibus carnis & satana suggestiones eludamus. Elucet autem hæc
 fides & bonitas Christi singularis, qua is erga suos vtiitur. Nec enim, vt impostores solent, magni-
 ficis modo promissionibus nos allicit, mala autem & pericula dissimulat: sed ingenuè prædicat, quid
 vobis in hoc mundo euenturum sit, & certamina nos manere docet, quæ nos non sine labore & san-
 guine superare oporteat, priusquam promissio celestis regni brauius potiamur. Neminem ergo ille fal-
 lit, & si qui in periculis istis deficiunt, hoc ipsorum ignauia sit, quia admonitiones istas non admis-
 erunt, aut earum non sunt memores.

Quia verò hucusq; in genere locutus erat de odio, quo illos mundus hic persecutus sit, ne id vul-
 gare & nõ vsq; adeò periculosum fore arbitrentur, nunc euidentius & quasi per species exponit, quid
 possint. Primum, mouebunt vos (inquit) Synagogis. Id est, hæreseos & impietatis vos damna-
 bunt, & a piorum consortio excludent. Erat hæc inter Iudeos (vt Cap. 9. diximus) extrema ignomi-
 nis, & maximum fortunarum omnium dispendium coniunctum habebat, cum externa quoque com-
 mercia talibus negarentur. Voluit autem sub hac specie omnia alia infamie genera complecti Do-
 minus, quibus infelix mundus pios notare solet. Non obscure autem admonet, piorum hostes fore
 nos eos modo, qui a fidei Christiana professione alieni sunt & apertas cum ecclesia Dei inimicitias
 exercent, sed ecclesie domesticos, & quorum summa est in populo Dei potentia atque auctoritas.
 Tales illo tempore erant sacerdotes & scribe, & inter hos pharisei imprimis, qui propter singula-
 ris iustitie & sanctimonie existimationem supremum in Iudaico populo locum obtinebant, qui tunc
 solus ecclesie titulus censebatur. Quid autè isti cum Apostolis egerint, vtq; eos ceu publicos templi &
 sacrorum omnium hostes damnarint, Lucas in Actis non vno loco commemorat. Quod autem à Iu-
 daeorum sacerdotibus & senioribus factum est, hoc ipsum sub Imperatoribus, qui Christianam reli-
 gionem persecuti sunt, postea factum fuisse constat. Nam vt Euseb. lib. 8. scribit, Diocletiani edictü
 fuit, ne qui ex Christianis ad publicos honores admitterentur, prius admissi è gradu suo deicerentur
 & infames fierent, militibus eriperetur baltheus, & si quis seruatorum Christianus mansisset, liberta-
 tem non posset consequi. Cuius generis multa hodie sunt sub principibus Papiisticis. Imprimis autè
 excommunicationis relo contra nos pugnant Romani Pontifices, qui Apostolorum successores, Chri-
 sti Iesu vicarij & totius ecclesie pastores haberi volunt: & horum artibus atq; stimulis excitati prin-
 cipes aqua & igne interdunt ijs, qui purioris fidei & doctrine sectatores sunt. Sed & inter priua-
 tos homines aliquos est inuenire, qui vix aspectu dignantur germanos Christi discipulos, & ab eo-
 rum colloquijs ceu viso angue resiliunt. Atqui hoc illud est, de quo nos in presenti Christus admo-
 net. Nos verò in eum finem respicere oportet, quem ille perissimum spectauit hæc dicendo, qui est,
 Hb 2

Piorum in mun-
 do afflictiones.
 1 Excommuni-
 cantur.

... habuit Domini
 ... se illis spectandam
 ... culati resisterent
 ... de suo summi sunt
 ... ationem, quod ob
 ... ab illo gestatum
 ... hunc finem dispo-
 ... rari, resurgere & in-
 ... li tyrannide affere-
 ... o, sed in ipsum De-
 ... hoc loannes quæ-
 ... on credit Deo, me-
 ... o suo. Et ergo pater
 ... in quo ipse pater pe-
 ... illo peccato, quæ
 ... erunt, & se cum hie-
 ... iei volumus, hoc
 ... rit, quam iller
 ... ma quæq; iure
 ... ondeant, vt loq;
 ... sui Iesu Christi
 Amen.

... ut uos
 ... uos, putabit
 ... ouerunt
 ... it tempus
 ... autem uobis
 ... ad eum qui
 ... quia hæc lo-

... afflictionum
 ... cultoribus
 ... fieri nõ possit
 ... carni admodum
 ... et. Itaq; obserua-
 ... o postrema ius
 ... in fide confirmare,
 ... quidem Capite
 ... latus fiduciam
 ... illos regat
 ... d primam
 ... fide confirmandis

ne iniquis hostium iudicijs, quibus nos damnant, succumbamus. Sufficere enim nobis debet, quod causa nostra Deo probatur, qui eius vindex & patronus erit fidelissimus. Et in quantum ad rationem dignitatis gradu constituti sint, qui adversus nos fulminant, non tamen rata erunt ipsorum sententia, nisi eis ex Dei verbo auctoritas & pondus accedant. At cum hoc illos turpiet abusi committant, inanes crepitus sunt eorum minae, & (ut in Psalmo 109, scribitur) ipsi quidem maledicent, sed Dominus benedicet: cuius rei exemplum olim praecessit in Balaamo, cuius successores & imitatores eos esse Petrus in posteriori sua epistola testatur. Cogitemus praeterea, ex hoc magna ex parte dedere salutem nostram, ut ab ijs separemur, qui Christi hostes sunt. Ab his enim electus ille ceteris, ut nono Capite in ceci historia vidimus. Ideo Petrus Hierosolymitanis salutis consilium praebens inter alia dicebat: Eripite vos a natione ista prava. Et hic nos excitare debet impiiurum exemplum. Cum enim illi piorum consuetudinem ferre nullo modo possint, & in ijs demeritis tantum studio vivunt, turpe fuerit, si qui Christi cultores dici volunt, non necessaria illorum conscientia scelerentur, qua olim divinis legibus severissime prohibita sunt, & qua Paulus ex acriter prohibet, monens ne iugum ducamus cum infidelibus. Sed & ipse Dominus nos ex Babylone extrahere & peccatorum & penarum eius socij efficiamur. Vehementer ergo peccant hodie, qui damnorum minus sunt memores, primo quidem sibi ipsis scandala & deflectionis occasiones temere faciunt, deinde vero adversarios suos in superstitionibus confirmant, quando eorum consuetudines tantifaciant.

2 Occiduntur cum infamia.

At quia excommunicationis fulmen facile contemunt, qui fide vera donati sunt, secunda hic adijcit Dominus: Imò veniet tempus, cum quisquis interficiet vos, putabit se cultum proferre Deo. Quibus verbis testatur, non contentos fore hostes, si ipsos extremae religionis notent, nisi vitam eripiant, et ut hoc quoque periculum amplifiet, quo hoc praetextu facturi sunt docet, quod quod gloria Dei vindices videri velint. Quasi diceret: Ipsi quidem zelum vere religionis professi sunt, vos autem iudicabunt omnium mortalium scelera atissimos, imò apertos Dei hostes esse, propter quod ille mundo iratus omnis generis mala immitat, neq. alio sacrificio magis placari possit, quam si in medio tollamini: quapropter eò crudelius in vos saevient, quod ex vestra morte sibi ipsi summam pollicebuntur. Fuit hac omnibus seculis priorum conditio. Quae enim alia causa? Cuiusmodi ut fratre occideret, quam quod hoc viuo se Dei favore nequaquam frui posse putabat? Quid dicitur in Iacobi fratris odium extimulavit, quam quod ab eo sibi benedictionem praeripiam, & Dominus propter illum sibi iratum esse suspicabatur? Pharaonem quoque contra Israelitas hac sacrificio accendit, quod regno suo non aliter quam horum excidio consuli posse arbitraretur. Et contra Ieremiam mine impij maxime insanterunt, quod propter illum Regiam caeli sibi insensam esse dicerent, quod cultum ille aboleuisset. Quid? annon ipsum Christum morte dignum iudicaverunt, quod sibi filium esse dixisset, & ita gloriae Dei vindices haberi voluerunt? Eodem praetextu contra Apostolos quoque vsi sunt, ut ex multis alijs exemplis apparet, ijs autem potissimum, quae de Stephano et Petri narrantur. Factum est idem deinceps sub Romanis imperatoribus, cum ecclesia sine latere propter starentur, siue nimis & diuturnior aestus fruges adureret, siue lues grassaretur, siue bella impetarent, aut quaecumque alia calamitas imperium affligeret, adversus Christianos conclamabatur, ut ad nos, ad cruce, ad rogos & omnis generis supplicia postebantur, & eorum sanguine iram Deorum candam esse omnes uno ore dicebant, sicuti apud Tertullianum, Athenagoram, Cyprianum, Iustinum & reliquos patres est videre, qui eam ob causam apologeticos libros scripserunt, quibus a Christianis calumnias eiusmodi depellunt. Estq. hac singularis satanae astutia, quod cetero zelo suos succedat, furiosorum instar contra veros Dei cultores ruant, dum huius cultum conservare & tueri volunt. Experimur hoc ipsum hodie passim, quando multi sunt, qui tempestates noxias, rerum omnium perniciam atq. caritatem, seditiones, bella civilia, Turcicas clades & quaecumque alia mala privatae publicae, non aliunde oriri clamant, quam ex Evangelij predicatione, quae veterem religionem aboleverit, & Diavorum cultum sustulerit, quorum intercessione maiores nostri Deo propitijs vsi. Neq. pudeat nostros adversarios veritatis doctrinam sub plausible Diavorum nomine opprobrijs, qui eius pracones fuerunt, & eandem sanguinis sui testimonio confirmarunt. Tanta denique

robis, ut principibus viris interdum persuadere conentur, non ante illos vel contra Turcas feliciter...

Porro veram tanti furoris causam indicat, cuius nuper quoque meministi: Quia non nonerunt pater, neque me. Rationem huius dicti supra annotauimus, quae est, quod neque pater sine filio cognoscitur...

Ceterum ne ista temere dici putemus, statim et usum totius tractationis repetit: Haec locutus sum vobis, ut cum venerit tempus illud, memineritis eorum, quod ego dixerim vobis. Vult ergo nos istis predictionibus...

Sed obijceret aliquis: Cur ista non dudum praedixisti, aut cur in hunc usque diem reseruanda praesisti? Praeoccupat ergo questionem hanc, et ait: Haec vobis ab initio non dixi, quia vobiscum...

Cur mundus hic pius persequatur.

Usus harum predictionum Christi.

Cur praedictiones istas hucusque distulerit.

verbis ostendit, his non opus fuisse hucusque, quando ipse fidei patronus atque tutoris instar ipse fuerit, ne quid mali paterentur. Et sane non caruit miraculo, quod cum rudes & nulla antea praediti essent, tunc tamen terram Iudaeam & Galileam obire, in Christi nomine praedicare & bona facere potuerunt. Quod illos ex sua protectione habuisse, ipse infra testatur, dicens: Cum enim cum eis in mundo, ego seruabam eos nomine tuo: quos dedisti mihi, ego custodiu, & nemo ex eis periit nisi filius ille perditionis, &c. At quia nunc (inquit) ab eo ad eum qui misit me, neque periret, mea praesentia corporali frui dabitur, nihil amplius dissimulare debui, & ideo vos de hoc admono, ut periculis dudum praecisis minus offendamini. Ad patrem vero se abire ait, ut non periturum in morte intelligant, sed in caelestem gloriam transiturum, & proinde morte quae eius ignominia non terreantur: Imò in periculis cogitent, se vindicem in caelis habere, qui ipse mori & seruare possit. Sed & Missionis meminit, ut doceat, negotium hoc omne non in humano consilio gubernari, sed ab aeterno diuina providentia consilio pendere: quod ipsum quoque ad confirmandos animos plurimum momenti confert.

Ratio, qua in suis instituentis Christus est usus.

Debet autem hic diligenter obseruari ratio, qua in suis instituentis Christus usus est. Praeterea haec tam dira & tristitia illos terrere, si nouitius & regni terreni spe ebrijs proposita fuissent. Primitus ergo ea hucusque calauit. Rursum, ne se deceptos dicant, nunc bona fide illos de omnibus admonet, nec illos antea periculis obijcit, quam probe & planè institutos & ad omnem euentum instructos videat. Et hoc primum magnae bonitatis & fidei argumentum, ex quo generalis cautela peti debet. Vult enim nos saluos Deus, & proinde non ultra vires nos tentari patitur, sed in periculis omnium generis rationes suggerit, quibus confirmati aduersa quae, effugere possimus. Deinde ministrorum institutioni seruit exemplum hoc Domini, ut cum fide prudentiam coniungant, quorum captui sese accommodent, & singula suo loco & tempore proponant. Admonet de hoc illi et nomi aut dispensatoris parabola, Matth. 24. Et eodem Paulus respexit, quando ministrum inquiri, qui verbum Dei rectè secare norit. Quod ipsemet obseruauit, quando Corinthios lectis adhibuit, quos cibi solidioris nondum videbat esse capaces. Praestat ergo fidei Christianae principia diligenter tradit, ut paulatim altioribus mysterijs effuescant auditores, & tandem vni fiant in Christo facti. Praeterea singulos hic locus officij admonet, ut Christi doctrina contenti, nolint quicquam eam sapere, aut aliquid curiosus scrutari, quod ille nobis non reuelauit. Docuit enim ille, quae magis sunt cognita necessaria, & doctrinae suae promissiones aeternae salutis adiecit, quae satis docuit, nihil illi eorum deesse, quae salutem nostram seruiunt. Et ferè videmus eos in utilibus speculationibus fatigari, imò in errores horrendos incidere, qui ex se metipsis plus quiddam sapere volunt. Possent haec non demonstrari & latissimè diduci: sed pijs admonitio ista sufficit, curiosa verò & ambitiosa inquirere vix ullis rationibus mouentur, donec se perniciosè errantia aut etiam praecipitata sentiant.

Reprehendit discipulorum mororem.

Quia verò Christus discipulos sui discessus mentione contristari quidem videbat, non autem ipsam rectè expendere, reprehendit hunc illorum mororem praeposterum, ut non iam ipsas causas occasione caperet, & ait: Et nemo ex vobis interrogat me quò abeam: sed quia haec locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Interrogant quidè illum supra Petrus & Thomas, & non dubium varias de hac re cogitationes in animis illorum abortas fuisse. Sed quia in carnalem moralem praesentiam intenter erant, merito illos reprehendit, quòd non interrogaret de salutem verae moralem de quibus ipse eos subinde admonebat. Adumbratur verò in eis ingenium carnis nostrae. Et si haec terrenis intenta, & in ijs solatium querit, quae sub aspectum veniunt. Vt primum ergo illa eripitur, mox dolet, neq. de futuris cogitat: multò minus, quis illa eripiat, aut in quem finem ista eripiat, atur Deus. Et hinc ferè fit, quòd doloris impatientia vincimur. Rectius multò Tobus, qui dicitur Dominus dedit, Dominus abstulit, sic nomen Domini benedictum. Haec ut in omnibus alijs diligenter considerari debent, ita maxime in mentem reuocanda sunt, quando vel nobis hinc migrandi videremur, aut eos nobis mors abstulit, quorum consuetudo nobis vitilis vel etià necessaria fuit. Cogitemus quò abeam, qui in fide vera morimur, & neq. nobis mors formidabilis erit, neq. nostram mortem impatièter lugebimus. Videtur quae in hanc sententiam Paulus scribit in priori ad Thimotheum. Imprimis verò hoc Christi dictum ijs seruit, qui nobis hodie de corporali praesentia Christi haec mori uent, quae ecclesias omnes horribiliter turbat. Si enim considerarent diligentius, quò ille abiret, non

per suo, & quanta eius ad dextrā patris in supernis maiestas sit atq; potentia, nunquam de carnis presentia lingarent, quam in celos transferri oportuit, ut que nostrae redemptionis praetium fuit in terris, nunc in celis nostrae salutis arbabo sit. Omnis itaq; concertationibus in unum Dei filium in terris sumus, qui in terris omnia praestitit, qua ad nostram salutē faciebant, nunc verò in celis vivit & regnat, quò nos quoq; olim ad se recipiet. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

H O M I L I A C X L I I I I .

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego abeam: nam nisi abiero, paracletus ille non veniet ad vos: sin autem abiero, mittam eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mudum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem, quòd non credunt in me. De iustitia verò, quòd ad patrem abeam, & amplius non videbitis me. De iudicio autem, quòd princeps huius mundi condemnatus sit.

Quoniam caro per se infirma & doloris impatiens est, in periculis & adversis mox succumbit, nisi se aliquo praesenti auxilio sublevari sentiat. Huius ergo diligentem rationem habet Christus Dominus, & ideo à discipulis suis discessurus multis eos consolatur, quos ob suum discessum maxime gravissimo affici videbat, eò quòd nullum auxilium sibi reliquū fore putarent. Praecipuum vero consolationis argumentū est promissio spiritus sancti, quem se illis missurum esse pollicitus est, & qui omne fidelis advocati officium sit praestiturus. Eam promissionem in praesenti magis confirmat & illustrat, idq; gravissimis de causis, ut in toto orationis contextu videbimus.

Primo docet discessum suum ipsis vitalem & necessariū esse, ut ita locum cedat spiritui, sine quo neq; servari neq; officium facere possint. Ita verò dolore, quem ex discessu sui crebra mentione concipiant, lenire studet, cum ex eo pius comodi rediturum sit, quam ex corporis praesentia, quam modò asseri oportet. Quia verò totos in hanc intentos esse videbat, non sine gravi asseveratione re istam proponit. Sed ego (inquit) veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego abeam, &c. Conneclit autem haec praecedentibus, quibus praeposteram ipsorum tristitiā reprehenderat, quasi diceret: Vos quidem magis gemitis, quòd me discesso, nullum vos amicum aut patronum amplius habituros putatis. At ego, qui vos tenerim diligo, & cuius fidem hucusq; infinitis argumentis estis experti, hoc vobis pro certissimo affirmo, quòd vobis conducibilis sit, me ex terris discedere, quàm diutius vobiscum versari, quoad huius corporis praesentiam. Ut enim & vos ad destinatum vobis munus instruamini, & regnum meum latius extendatur, spiritum mitti oportet, quem vobis advocatum & patronum fore promisi. At nisi ego abiero, advocatus ille non veniet ad vos. Ut primum autem hinc profectus fuero ad caelestem sedem, eum ad vos mittam. Quantum ergo spiritus sancti virtus & gratia externā corporis praesentia superat, qua impij quoq; frui possunt, tantò utilior erit mea abitio, quàm consuetudo haec externa, quam tanto desiderio expectatis. Forti igitur animo dolore istum superate & quid vitale salutare sit potius, quàm quid carni iucundum, respicite, &c.

Spiritus sancti donum necessarium est.

Hic autem observatu dignū est, quòd ait: Expedit vobis. Poterat enim dicere, Expedit mihi, ut quidam haec malorum palestra & molestissimis certaminibus liberatus, regno mihi in celis destinatum fruatur. Si ergo me amatis, nolite obflare, quòd minus eò perueniam. Sed qui propter nos in mundum venerat, maiorem semper salutis nostrae quàm suae rationem habuit, & ideo maluit quid ipsis, quàm quid sibi expediat, dicere. Extant huius generis argumenta multa passim, quae illius erga nos bonitatem vobis commendant: ex quorum consideratione nos illius amorem concipere & in fide eius confirmari decet, ne ipso relicto Antichristū sequamur, qui nō quid nobis aut alijs, sed quid sibi suisq; confortibus vitale sit, videt: imò totum potius humanum genus in tenebris perire maualt, quàm suum quantum amittere, quem artibus plus quàm Simoniacis in ecclesia instituit. Imitentur item hunc Christi affectu omnis loci & ordinis homines. Nam tunc demū officio suo rectē fungentur ministri, magistratus, parentes, aeniq; omnes alij, si non quid ipsis vitale sit videant, sed quid ijs expediat, quos

H h 4

ipsorum fidei Deus commisit. Deinde quia iam moriturus sic loqui voluit Christus, nos quos dicitur hoc nostrae institutioni accommodemus, si quando moriuntur ij, quorum consuetudo nobis vitae & necessaria fuit. Vt nimirum non quid nobis, sed quid illis vitale sit spectemus. Quoad nos enim, quod debemus, nos sub Dei protectione esse, cuius veritas atq; potentia nulli mortalium alligata est. Quod verò morituros, nihil illis vitale potest accidere. Liberantur enim huius seculi curis, laboribus atq; periculis, transferuntur autem in caelestem patriam, ubi dolor nullus est, ubi lachryma omnes absterguntur, ubi deniq; in Dei conspectu fruuntur satietate omnium gaudij. Inhumani ergo aut fati sunt, qui hanc illis felicitatem invident.

Quomodo
Christus adfit
sue ecclesiae.

Imprimis autem hic considerari meretur, quod praecipuum huius loci caput est, quomodo ecclesiae sua adfit eamq; regat Christus Dominus. De hoc enim hodie vbiq; disputatur, & multi illum ad ecclesiam simul & sacramentis excludi vociferantur, nisi eum corpore suo nobis praesentem adesse dicamus. At sicuti regnum eius spirituale est, ita spiritus virtute & gratia illud administrat, necesse est eam rem corporis praesentia nobis opus est. Docet hoc in praesenti argumento quam evidentissimum. Dicit enim, Expedi vobis ut ego abeam. Quod de corpore intelligi debere necessarium videtur, nisi quis dicere velit, expedire nobis ut divinam virtutem & spiritum suum a nobis auferat, cui nemo dicit, nisi qui cum vera ratione omnem quoq; pietatis sensum exuerit. Quod si vero illam divinam virtutem non vtiq; porro necessaria est corporis eius praesentia, quam nostri adversarij tam invidiosè clamoribus propugnant. Potest hoc exemplis probari quae mortali adhuc corpore induus interitus edidit. Tunc enim Centurionis famulum è morbo restituit, & aulici illius regij filium cui curam corpore procul ab illis abesset. Discipulos item ad praedicandum emissos gubernavit atq; praeteritis quid mali paterentur. Num ergo eius nunc minorem virtutem esse putabimus, postquam ad hanc dexteram considens omnem in caelo & in terris potestatem accepit? Imò corpus ex hoc mundum in eternam beatorum sedes transferri, quas nobis scriptura in caelis extra hunc corruptibile mundum monstrat, vitale simul atq; necessarium fuit. Primò propter ingenium carnis nostrae, quae quoad terrenam praesentiam intentata est, mentem ad caelestia euehere non potest, & ita neglectis posterioribus curis terrenis vitales occupatur. Voluit ergo corporis sui conspectum & praesentiam nobis auferre Dominus non in hanc, sed in eius meritum respiciamus, & ipsum in caelesti regno quaramus, eoque magis in nostram confirmemur, quod illum caelesti gloria & potentia instructum esse, & proinde nobis servandum sufficere scimus. Ideo in sequenti Capite discipulos patris tutelam committit, & Stephanum in hunc angustijs consolationem adhibiturus non in terris, sed in caelis se illi videndum exhibuit, ut dicitur auxilium & salutem, quam ex ipso habemus, nobis non ex carnis suae praesentia, sed eius merito & virtute caelesti obringere. Quod Paulus observans, se Christum non amplius secundum carnem non agnoscerebat. 2. Cor. 5. Deinde corpus suum in caelos euehere debuit, quia hoc poscebat aeternum Deum, ut nimirum per actus in terra ijs omnibus, quae ad humani generis redemptionem pertinet, assumptam ex nobis carnem in regni caelestis gloria transferret, & inde mitteret spiritum sanctum quo donati discipuli regnum suum in toto orbe propagarent. Postulabat deniq; hoc ipsum nostrae redemptionis & salutis ratio, ut humanam naturam in caelos eueheret, & ita nobis caelorum praesentiam videret, quae propter peccatum oclusa erat, adeoq; nos ipsos, quos per carnem assumpserat (ut Christus loquitur) in caelos collocaret: quae ratione Paulus etiam ait, nos in Christo Iesu vna exaltatos in caelis collocatos esse. Ephes. 2. Nulla ergo posthac in terris huius est carnis Christi virtus, quae ipsi in terris agendum erat, abunde praestitit: eandem verò ex terris in caelos transferri, non vitalem ad, verum etiam necessarium fuit, ut nobis in caelesti regno locum faceret, & in terra ad nos ageretur spiritus sui donis instrueret, qui & salutis nostrae arrhabo est, & solus ea in nobis operatur, qui ad regni Christi administrationem faciunt.

Spiritus sancti
effecta.

Et hoc quidè ipse Dominus in praesenti docet. Ne enim vulgare quid polliceri videretur, spiritus sancti donum ab effectibus commendat, sic dicens: Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio, &c. Et autem arguendi verbum forense, & idem est, quod admodum rium argumentis convincere, & ita causam, de qua agitur, contra illum obrinere. Voluit autem huiusmodi verbo vti, quia de regni sui administratione loquitur, in cuius descriptione veteres etiam prophetarum similibus locutionibus vti consueverunt. Huius autem loci hic sensus est: Spiritus sanctus

promissi, qui advocati instar vobis adfit. Quae promissio non debet vilis aut vulgaris censeri, sed potius animi addere in quovis tentationis genere. Nec enim otiosus erit spiritus ille, sed efficacissime curam ea ager, quae ad regni mei propagationem faciunt, & omnes homines ita intra animos ipsorum commoveret, ut vel mihi sponte cedant, vel inuicti quoque & reluctantes damnationis sententiam in sese recipiant. Quia verò haec apostolus dicit, qui spiritus sancti organa futuri erant, omnem ministerij ecclesiastici rationem hoc loco tribus capitibus comprehensam proponit, quae vobis ex ordine consideranda erunt.

Primo, arguet (inquit) mundum de peccato. Id est, ostendet omnes homines peccatores esse, & non verbis modo & externis signis, verum etiam propriae conscientiae testimonio convincet. Exponit autem hoc per causae redditionem, Quod non credunt in me. Huius verò meminit, non quod sola incredulitas peccatum sit, sed quod nos ab ipso separat, qui solus peccatum mundi colit, & proinde causa est, ut peccata nobis excusio sint, quae in illum credentibus remittuntur, vel (ut alibi scriptura loquitur) non imputantur. Sensus ergo est, spiritum sanctum per euangelij praedicationem ita penetratum esse hominum conscientias, ut non modò peccata sua agnoscant, verum etiam sentiant se miseris & mortis reos esse, quoad Christum recipere dedignantur, qui solus illa expiat. Caput hoc mox sub initium euangelicae praedicationis fieri. Cum enim ipso die pentecostes, quò primum datus fuit spiritus sanctus, apostoli concione haberent publicam, multi corde suo compuncti sunt, & ab ijs salutis consilium petierunt, qui ipsos summe iniquitatis accusauerant. Sed & hostes Christi convictos fuisse ex eo apparet, quòd hoc potissimum nomine apostolos insectati sunt, quòd se ab illis innoxij sanguinis reos agissentirent. Esi enim peccatum nolent agnoscere, conscientiae tamen stimulos non poterant fugere, qui ad Christi mentionem omnia ipsis insecta faciebant. Et hunc spiritus Christi effectum ad hoc hodie Iudei sentiunt, quos plerumq; ad nomen Iesu exhorrescere videmus & de illo sibi insecto cogitari. Similiter quosvis alios per euangelij praedicationem intra animos suos argui & convinci cogitat, vult multi hoc dissimulent, & arguentis ipsos spiritum sua contumacia procellare aut suffocari conentur. Est ergo hic perpetuus spiritus sancti effectus, quòd per euangelij praedicationem homines peccati convincunt, & simul ijs iram quoque Dei terribilem ob oculos statuit, qui Christum, vitam gratiae mediatorum, contumaciter spernunt. Quòd Paulus nò obscure testatur, quando de euangelio loquens, quòd potentia Dei sit ad salutem omni credenti, per idem illud iram Dei quoque & caelo manifestari dicit super omnem impietatem & iniusticiam hominum.

Docet autem hic locus, euangelij praedicationem à peccatorum redargutione inchoari debere. Quamvis se peccatores & morti atq; irae Dei obnoxios esse homines intelligant, de salute sua nunquàm serio cogitant, ut neq; aegrotus medicinam quaerit, qui morbi sui vim & ex eo imminens periculum ignorat. At peccata nostra ipsi vix agnoscimus, eò quòd fucò mirifico illa satan velare solet, & ex illis sine voluptate caput caro, cuius signa & cogitationes pravae sunt. Opus ergo est efficacibus testimonij, quibus convincamur. Et huc quoque facit, quòd Luc. 24. euangelij doctrinam in penitètia & remissionis peccatorum praedicatione Christus distribuit. Servatus est hic ordo ita inde ab origine rerum. Ipsi certe Deus primos parentes primum transgressionis reos egit, deinde eius agnitione consternatis promissione salutis per semen mulieris olim instauranda adhibuit. Idem legis per Moysen latae hunc praecipuum usum esse voluit, ut per hanc convicti redemptore sibi opus esse intelligant & promissum Messiam eò constantius amplectantur. Quàm serio autem prophetae hominum sui seculi scelera arguerent & accusarint, sermones eorùm evidenter docent. Idq; eos ex Dei mandato fecisse, ex Isaia 58. patet, ubi sic ait: Clama ex gutture, ne parcas: ex alta instar tubae vocem tuam, & annuntia populo meo praedicationem suam, & domui Iacob peccata sua. In novo autem Testamento Ioannes Baptista qui primus in eo verbi minister fuit, ab hoc ipso articulo fecit docendi initium: ut & ipse Christus, cum epistole abunde testantur. Servit hoc ministrorum institutioni, ne vel canes muti sint, qui omnia dissimulando peccati licentiam foueant, & pulillos consuant (ut Ezechiel ait) quibus suaviter redarguerent, qui ad penitentiam debebant excitari: vel hominis vires & liberum arbitrium euehendo confidenti propriae iustitiae fiducia eos inebrient, quorum feroces spiritus cognata nobis corruptione sensus et aufrangendi. Quia enim spiritus sancti opus est mundum arguere de peccato, non pote-

1. Arguit de peccato.

Euangelij praedicatione inchoanda à redargutione peccatorum

flus, nos quoque dicitur do nobis vultis & nos ad nos enim, vultis & alligata est. Quia in curis, laboribus, & lachryma omnes humani ergo aut...

vult illius ministri aut organa censerī, quicumq; ad omnia conueniunt, aut etiam homines inani vultu sua persuasione decipiunt. Discat item ex hoc loco singuli pariter ferre ministros, à quibus peccata argui sentiunt, aut liberius accusari. Est enim hoc (vt modò diximus) spiritus sancti operis, quod impedire aut prohibere nemo tentabit absq; impia & scelerata audacia, quam Deus tantum abire non sinit, vt in illorum exemplis apparet, qui olim prophetis frantum iniicere aut dicendi prescribere ausi fuerunt. Meminerint potius omnes, esse hoc summum Dei beneficium, quando sui monitores excitat, qui seria peccatorum redargutione ad resipiscenciam nos hortentur, qui ad ipsorum sceleribus nostris perituri eramus. Exemplū huius rei in Dauid habemus, qui procul a diaboli periculis se funditus, nisi ipsum Nathan libera & graui redargutione in viam reuocasset. Quod ipsum de nobis ipsis fatebimur, si in nos ipsos descendere libeat, & ingenuè effari quod illic inuenimus. Ideo Christus apostolos sale terræ dicebat, quòd vt sale multa à putredine & corruptione seruauerunt, sic & libera predicatio ab interitu eos seruat, qui in sceleribus suis iam putrescebant. Et idē Martini suos admonet: Habete salem in vobis ipsis, & pacem inter vos mutuo habebitis. Possent hæc in istis exemplis confirmari, sed sufficiat, quòd nō vno loco salos prophetas Deus accusat, & eos publici malorum præcipuos aut hores esse ait, qui in instar salis infatuari veram doctrinæ acrimoniam conseruant. Vide Isa. 56. Hos. 9. Ierem. 23. Ezech. 13. &c.

2. Arguit de iustitia.

Videamus nunc secundū spiritus sancti effectum, qui in ecclesiæ ministerio legitimo se præbet. Arguet (inquit) mundū de iustitia. Potest hoc bifariam intelligi, & à Christi iustitico non alieno bimus opinor, si verumq; sensum coniungamus. Primus sensus est, vt de ipsius Christi iustitia hic exponatur, quòd illi testimonium perhibiturus sit spiritus sanctus per apostolos, quando sua virtutem in illis potenter exeret. Quod reuera factum fuisse scimus. Quando enim illi in nominis Christi signa edebant, demonia eiciebant, & admirabili constantia totius mundi furores vincebant, facta erat videre, illos superna & diuina virtute instructos esse, & Christi, cuius illi ministri etiam præliis regnare sicq; illius iustitia & innocentia asserbatur aduersus eorum calumnias, qui impostum fuisse & scelerum pænas illum dedisse clamabāt. Deinde de nostra iustitia locus hic exponatur, qui nimirum spiritus sanctus omnes homines falsa & fucata iustitiæ fiducia ebrios arguat, & non doceat quosq; qua nam vera illa iustitia sit, qua nos corā tribunali Dei euetur, qui item cuiusmodi gratias & acceptus sit. Fauet, vt triq; sensui ipsius Christi expositio, quā subiicit. Arguet (inquit) mundum de iustitia, quòd ad patrem abeam, & amplius non videbitis me. Quibus verbis tria dicitur: Nimirum ostendit spiritus ille iustitiam in hominibus planè nullam esse, qua in Dei iudicio consistere sint. Omnes enim peccauerunt, & destituuntur gloria Dei. Non est iustus, aut qui faciat bonum vnus quidem. Et iustitia nostra sunt instar sordidorum centonum. Alterum, vbi nam iustitia inueniatur, docebit. Penes me nimirum, qui ad patrem abeo. Id est, qui nunc quidem morietur, & in eam, non manebo autem in morte, sed resuscitatus carnem quoq; meam in caelestem patrii gloria ueham, & ita iustitiam credentibus conferam omnibus numeris absolutam. Resurrexerunt autem & ascensionem potissimum allegat, qua in huius nostre iustificationis & salutis complementum est. Nisi enim resurrexisset, maneremus adhuc in peccatis nostris, vt Paulus ait: qui idem illis peccata quidem nostra mortuum, propter iustificationem verò nostram resuscitatum esse significat.

Tertio, in quo nam cultus Dei iustus & legitimus consistat, spiritum tradidit ait quòd dicit: Et amplius non videbitis me. Quibus verbis omnem cultum tollit, quem in ceremonijs externis & corporalibus exercitijs homines supersticiosi constituunt. Si enim corpus suū ita à nobis abscidit, vt illum ne videre quidem possimus oculis corporeis, nulla cerè externa officia ad illum referent, vt illam ne supra pauperes destinauit, in quos cōferri vult, que in ipsum conferre vellemus, vt terris adhuc ageret. Dei verò cultum in spiritu & veritate nobis monstrat, qui fidei potissimum proficitur, qua vt mentes nostras ad Christum vsq; euebit, ita nos totos illi consecrat. Alterum ergo predicacionis euangelicæ caput est, vt non modo ex astora peccata arguantur, verum etiam in fidei manu damnetur, vera autem iustitia monstretur in solo Iesu Christo, qui fide apprehensus, non proficiat, & simul totos Deo consecrat, vt hunc non inanibus & frigidis ceremonijs, sed in spiritu ac veritate colamus. Huius ergo Christi verbi dogma illud apostolicum miratur, Sola fide in Christum

homines in...
nites iustificari. Quod cum ad spiritum sanctum autorem ille referat, frustra nobis hodie aduer-
sari, ut illud confueti, Patres, Concilia, Canones & alia huius generis obijciunt. Nos enim salutis
mysteria non hominum traditionibus niti scimus, sed Dei verbo, cuius interpres est spiritus sanctus.
Ab hoc autem traditam esse eam iustificationis rationem, qua in nostris ecclesijs docetur, unanimitas
veteris scripturae consensus testatur. Huic ergo licet moueant, si quibus doctrina ista displicet, sed ca-
uent eadem ne dum plus quam Icaro volatu Dei spiritum superare contendunt, non maria modo,
sed ipsam quoque Seygiam paludem lacusque tartareos suo casu nobilitent.

At quia non ignorabat, multos ex hac doctrina peccandi licentiam capturos, multos item hoc
nomine illam calumniaturos esse, certum adhuc spiritus effectum subijcit. Arguet mundum de iudi-
cio. Intelligit autem iudicii nomine mundi restitutionem vel reformationem, quae eiecto eius principe
facta est, & qua ipse humanum genus in libertatem afferuit. Et huic sensui fauet, quod addit: Quia prin-
cipe huius mundi indicatus siue condemnatus est. Idem ergo hic dicit, quod supra Cap. 12. Nunc
est iudicium huius mundi, nunc princeps huius mundi eiectus est foras. Id vero reipsa praestitum esse,
spiritus sanctus euidenter demonstrat, quando per apostolos non modo ex priuatis hominibus mali
demones eiecti sunt, verum etiam cultus nefarii sublatus, oraculis silentium impostum, morum licen-
tia sanata, & totius mundi reformatio facta est. Nunquam enim ista fieri passus esset satan, nisi
ipsum constrinxisset prius Christus & ex regno male occupato deturbasset. Sic ergo vult in presenti
dicere: Esti humanam iustitiam spiritus sanctus damnabit, me vero vnicum iustitiae & salutis au-
torem esse ostendet: minime tamen quiduis agendi licentiam hominibus concedet. Nec enim modo hoc
meri meriti beneficium praedicabit, sed simul ostendet, diabolum quoque per me ex mundi imperio deie-
ctum esse. Quod etsi multi nolint agnoscere, spiritus tamen signis & insperata totius orbis reforma-
tione illos conuincet, ut tale quid factum esse non possint negare. Monebit ergo ut se quoque reforman-
dos praebant, neque posthac seruiant diabolo, quicumque iustitiae & salutis, cuius ego auctor sum, confor-
tari esse volunt. Hic mihi totius loci huius sensus simplicissimus & Christi instituto convenientissi-
mus esse videtur. Quia vero de singulis capitibus alibi fusius est dictum, & nunquam non de illis
dicendis octafo occurrit, ea in presenti breuiter perstrinximus. Nobis autem inter alia hic quoque
signum esse debet, ut discamus, quae doctrina in ecclesijs retineri debeat. Non alia nimirum, quae
que spiritum sanctum autorem habet. Ea autem tribus hisce capitibus continetur: Quod omnes ho-
mines peccatores & ideo mortis aeternae mancipia sint: Quod iustitiam nobis Deus in filio offe-
rat, quae sola fide potest apprehendi: Quod iustificati in Christo suam dignitatem tueri, neque posthac
diabolo seruire debeant, quem ille ex sua possessione deiecit. Si qui ergo aliud docent, id anathema
sunt, etsi angeli de caelo fuerint. Aliud vero docent Papistae, qui vires hominis extollunt, operum no-
merum iustitiam constituunt, Christi merito Diuos & sexcenta alia coniungunt, quae & morum
tentiam fouent, & tandem desperationis causa sunt, sicut diaboli regnum multis modis stabiliunt. Eos
ergo auertant, si quibus perire libet. Postremo obseruari debet, quod etsi de apostolorum ministerio lo-
quatur, tamen omnia ista spiritui soli tribuit, qui haec per illos facturus sit. Illi ergo ministri fuerunt,
operis autem per illos confecti gloria ei soli debetur, qui incrementum dedit. Estis Christus Iesus,
vnicum ecclesiae caput, quam suo spiritu & verbo vocat, colligit, regit atque conseruat. Illi debetur
benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

3. Arguit de iudi-
cio.

legimus sibi...
Christi iustitia...
arguat, & rati...
quis item cuius...
Arguet (inquit) p...
verbis tria dicit...
iudicio consistit...
qui faciat bene...
vbi nam iustitia...
idem morat, & m...
sempernam...
stem patris glori...
esur edicent...
complementum...
qui idem illi prop...
ratum esse argu...
dicitur aut quae...
ceremoniae exte...
ita a nobis ab...
ad illum rati...
inferre velle...
ui fide possunt...
t. Alterum ergo...
ueneriam iustit...
pprehensae...
s, sed in spiritu...
fide in Christo...
m...

Adhuc multa habeo, quae uobis dicam, sed non potestis portare mo-
do. Cum autem uenerit ille, spiritus nempe ille ueritatis, introducet
uos in omnem ueritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quae
cumque audierit loquetur: & quae uentura sunt, renuntiabit uobis. Ille me
glorificabit: quia de meo accipiet, & renuntiabit uobis. Omnia quae ha-
bet pater, mea sunt: propterea dixi, quod de meo accipiet, & renuntia-
bit uobis.

Preclara admodum & multa consideratione dignissima est Pauli apostoli sententia, quam in posteriori ad Corinth. cap. primo pronuntiat: Sicut abundant afflictiones Christi in vobis, ita et Christus abundat & consolatio nostra. Docet enim, Christum non redemptorem modo & vindictam esse, qui nos semel ab interitu eripuerit, verum etiam fidelem atq. potentem suorum profectionum, qui nos non supra vires nostras tentari patiatur, & qui pro divina sua virtute infinitas habet consolandi & confirmandi rationes. Inter has autem efficacissima est, quam intra animos nostris spiritus sanctus efficit, qui & salutis nostrae arrhabo est, & in quovis casu abunde monet quid nobis eto opus sit. Ideo huius promissionem frequenter inculcat Dominus alibi, & eandem in hoc sermone consolatorio, quem iam mortem aditurus apud discipulos ultimū habuit, multoties repetit. In quibus apud eos fieret hoc spiritus sancti donum, atq. eius consideratione magis confirmarentur, magis effectus diligenter exposuit, & illic simul omnes apostolici & ecclesiastici muneris partes inter complexus est. Quia verò maestus & sollicitus multa occurrunt, quae illis nouos terrores mentium nouum quotidie pariunt, promissionem istam amplius illustrat atq. confirmat.

Pleniorem mysteriorum euangelij cognitionem promittit.

Principiū autem, quia tantorum mysteriorum adhuc rudes, & simul in ijs percipiendis caecitate erant, ipse verò eadem breuius perstrinxerat, nunc praecipue breuitate istam excusans, & in ipso fore docet, quādo haec omnia probe intellegendi sint. Ait enim: Adhuc multa habeo quae vobis dicam, sed non potestis portare modo, &c. Quasi diceret: Poterant haec prolixius tractari, & proinde haec etiam multa alia restant, de quibus vos admoneri oportet: sed quia vos adhuc tantorum caecitate super merore atq. tristitia oppressos vides, ut ad ea minus nunc sitis attentus, nihil iam addo praeter. Non tamen vos perpetuò ignorantibus esse patiar. Cum enim paracletus ille toties iam promissus fuerit, spiritus nimirum veritatis, is vos in omnem veritatem introducet, de quo omnibus certum est, quae vobis cognitiua necessaria sunt, &c. Elucet autem in his verbis eximia Iesu Christi bonitas, qui nullum praceptoris optimi & indulgentissimi officium intermittebat. Primò enim captiui dignitatem sese accommodat, ne illos difficiliorum mysteriorum tractatione oneret, quos cariores ad ea ad ea minus idoneos esse sciebat. Alienus planè ab eorum ingenio, qui sublimiori volatu & obliuionibus disputationibus gaudent, ut apud rudes & imperitos reconditae & incomparabilis eruditionis laudem acquirant. Deinde rudes & tardos non abiicit Dominus, nec etiam correptione accendit, sed potius spe melioris profectus amice consolatur, ne animum despondeant. Reuera etiam ille doctor est, qui linum fumigans non exstinguit, & arundinem quassatam non conterit. Debet haec eius fides excitare, ut ipsum audiamus, & libenter nos submitamus eius magisterio. Peruenit, ut qui hunc ferre nolunt, eos sibi sponte accersant, qui suis modo intenti aliorum salutem negligunt, traditiones inutiles & graues obrudunt, conscientias horribiliter exercuciant, qui in seruitutem gunt, qui excedunt, qui accipiunt, qui sese insolenter attollunt, qui denique in faciem cadunt, ut in iniuria aut contumeliae genus omittant: quod Corinthijs olim enenisse, Paulus scribit, & vobis hodie passim huius generis exempla habereimus. Imitentur praeterea Christi exemplum mansuetudinis ecclesiarum, ut simili modestia & prudentia vtantur in ijs instituendis, quos fidei ipsorum commissi: qua de re cum nuper sit dictum, eadem hic repetere non est opus.

Spiritus non docet modò, sed etiam ducit.

Nunc praeterea obseruabis, quòd de spiritu sancto loquens, nò docendi, sed ducendi verbo vtitur. Ille (inquit) introducet vos in omnem veritatē. Ita enim innuit, nobis nò in institutione modo aut in doctrina, sed etiā ductu vel manu ductione opus esse. Causa est, quòd et caeci & imbecilli sumus, proinde facile offendimus, quā primū nos nostro arbitrio Deus permittit. Exempla, quibus hoc probetur, in ludæis & gentibus habetur, & hodie multa occurrūt in ijs, qui regni Dei mysteria & salutem aeternae causam ad humane rationis calculū reuocant. Nos autē ista officij admonere debet, ut magis fideiōres simus, & ex nobis ipsis sapere velimus, sed spiritus ductū sequamur, qui nobis in seruitutem quasi manū porrigit, & Dei vias ceu digito monstrat. Oremus praeterea frequenter Dominum, ut vias suas nobis semper monstrare, & nos per eas ducere dignetur. Fecit hoc Danid, quando orabat: Vias tuas notas mihi fac Domine, & assuefacito me semitis tuis: Duc me in veritate tua. Psalms. 119. Vias tuas meae parentur, ut custodiā decreta tua: Ne sinas me aberrare à mandatis tuis. Psalms. 119.

Authoritas doctrinae apostolice ostendit Dominus, & eum vocat spiritum veritatis, ut ostendat nobis ab illo factum.

Facit praeterea locus hic ad asserendam doctrinam apostolicam auctoritatem. Auctoritatem hanc ostendit Dominus, & eum vocat spiritum veritatis, ut ostendat nobis ab illo factum.

...eroneum prodire posse. Deinde eundem ipsos in omnem veritatem introducturum ait, ne quis spiritum multa celavisse putet, quod maligni & invidi praeceptores facere consueverunt. Nihil ergo deest doctrinae Apostolorum, sed plene & perfecte omnia continent, quae ad veram certamque salutis & regni Dei (quatenus illud in hac carne agentibus manifestari opus est) cognitionem pertinent. Apparet hoc evidenter, si eius argumentum aut capita inspiciamus, vna cum promissionibus, quibus illam Dominus commendat. Continet enim doctrinam de Deo & voluntate eius, quam suscipimus per omnes partes exponit. Christum item nobis praedicat, in quo tota salutis nostrae ratio continetur. Fidei articulos omnes dilucide explicat. Adhaec omnes divini cultus partes comprehendit, & simul mores vitamque nostram omnem instituit. Effectus vero eius est vita aeterna, quam omnipotens pollicetur Dei filius, qui illam fide vera apprehendunt. Praedicate (inquit) Evangelium omni creaturae: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Quis vero ei doctrinae aliquid deesse dixerit, quae salutem illis confert aeternam, qui eam recipiunt? Quid? ammon Paulus veteris testamenti scripturae hoc tribuit, quod hominem Dei perfectum & ad omne bonum opus idoneum reddat? Quae ergo insania fuerit doctrinam Apostolorum imperfectam dicere, quae priorum illius est complementum? Est ergo hic locus probe observandus aduersus omnes, qui res suas traditiones stabiliant, scripturae sacrae & Apostolicae auctoritatem conuellunt, & ad hoc Christi verbis violenter detortis abutuntur. Colligunt enim ex illis, non omnia reuelata fuisse Apostolis, & ideo novas spiritus reuelationes audiri debere, quae quod in scripturis desideratur sarciant. Olim sane omnes insipientissimi haeretici (ve Diui Augustini verbis utar) qui se Christianos duci volebant, audacias figmentorum suorum, quas maxime exhorret sensus humanus, hac occasione euangelice sententiae colorare conabantur: quasi haec ipsa essent, quae Apostoli non potuerunt portare. Sed & sub Apostolorum nomine reuelationes novas finxerunt, inter quas Pauli Apocalypsim fabulis plenam, idem pater numerat. Nostro autem seculo aduersarij nostri, ve a scripturis sacris omnes auocent, aut saltem quae his debetur reuerentiam in hominum animis extinguant, hoc potissimum irgent apud rudes & imperitos, Apostolos non plenam omnium mysteriorum ecclesiae cognitionem habuisse, sed multa reseruatam fuisse posteris temporibus reuelanda, in quorum numero deinde ea recensent, quae patrum & Conciliorum auctoritate decreta & recepta esse continentur. Et hoc ipsis argumentum est praecipuum, quo totum illud superstitionum absurdissimum chaos tuentur. Sed multa rationes sunt, quibus dolus illorum arguitur. Nam ve deamus, quaedam reseruatam fuisse, quorum cognitio Apostolis perpetuo negari debuerit, quia tamen illa non expressit nominatim Dominus, nimis temerarij sunt, qui hoc vel illud in eorum ordine numerare audent. Quibus enim argumentis id probabunt, si quis contradixerit? Deinde ridiculum est tales fingere Apostolos, qui cum aliorum regni Christi mysteria cognouerint, ea non potuerint ferre, quae nihil praeter ceremonias partim visu dignas, partim impias continent. Sed & ipsius Christi verbis conuincuntur. Nec enim posteris demum temporibus, sed ipsis Apostolis, spiritus ille promittitur, qui eos in omnem veritatem sit introducturus. Et hunc eis datum esse, nemo negare potest, nisi qui & Christum & Lucam Euangelistam mendacij accusare velit. Functus ergo est ille suo officio, neque aliquid eorum Apostolos celauit, quae ad salutiferam illius veritatis cognitionem faciunt. Quid si vero illi quid celarunt ecclesias, mala fidei dispensatores fuerint oportet. Sed hoc nemo pius dicet, nos certe istud vel cogitare impium & nefarium esse sentimus. Adde his quod Capite 14. audiuimus, spiritum promitti, non qui noua & prius inaudita dogmata tradat, sed qui ea suggerat, quae ex Christo quidem audierant, non autem memori mente tenebant. At Christus se omnia illis manifestauisse ait, quae ex patre ipse audiuerit. Plenam ergo & perfectam veritatis & salutis humanae cognitionem Apostoli habuerunt. Minime igitur audiri debent infelices illi sarreres, qui suarum traditionum centones doctrinae sanae assuere, & illis totum Christi meritum obfcurare solent, ve suo quae stui & honori priuato censulant. Nos porius Apostolorum doctrinae infamamus, quam ideo in scripta referri voluit spiritus sanctus, ve ad huius canonem omnia alia dogmata examinari possint. Moueat autem nos salutis periculum quo vix aliud praesentius & grauius excogitari potest. Quam primum enim a verbo Dei scripto disceditur, mox saranae ianua patet, & occasio illi datur introducendi quae cunque hominum saluti noxia esse nouit. Est enim car-

Tract. 97. in Iohannem.

nis ingenium natura curiosum & audax: facile ergo sibi indulget, nisi scriptura cancellis cernatur. Exempla huius mali in Mahumete, in Monachis & Anabaptistarum prophetis infirmitatant, de quibus alibi quoque diximus.

Spiritus sancti
descriptio.

Facit ad horum confirmationem quod subiicit. Describit enim spiritus sancti officium, quo ipso illum fungi oporteat, idque tribus capitibus comprehendit. Primo qualem doctrinam tradatur & unde eam accepturus sit docet, quando ait: Non loquetur à semetipso, sed que audivit loquetur. Dicuntur ista humano more, & nostro captui sese accommodat Dominus. Nam legato conferitur sanctum, qui si fidus sit, non sua placita profert, neq. causam agit privatam, sed ea dicit que ponit & regit, que ipsi in mandatis sunt data. Non ergo de spiritus sancti deitate vel essentialitate exponi debet, quasi pater & filio minor sit, & ex illis discat, sed de eius effectu & officio, quo utitur, & sensus est: Nihil tradet hic spiritus quod non sit divinum, aut quod à mea doctrina alienum sit. Itaque illi euid credere & obedire poteritis. Quod si verò spiritus sanctus hoc non commendatur, quod nihil tradat diuersum à Christo, quam obsecro fidem merebuntur homines, qui figmenta nobis obrudunt, que cum Evangelij doctrina ex diametro pugnant? Deinde quomodo turus sit indicat: Et que ventura sunt (inquit) renuntiabit vobis. Quod non ita accipi debet, quasi circa futuras modo res spiritum occupari oporteat, sed huius meminit, ut partim ostendat, non esse fore hunc spiritum, quam qui olim per Iosephum promissus sit, qui Capite secundo sic scribit: Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filie vestre, senes somniant, & iuvenes vestri visiones videbunt: partim, ut constet eius doctrinam perfectam omnibus partibus absolutam fore. Si enim in futurum consulere debuit, nimis stulti sunt, qui in presentia neglexisse putant. Caterum hoc verè præstitum esse, Apostolorum scripta testantur, quibus manifesta vaticinia continentur de Antichristo & Antichristianis doctoribus, de lasteris inundatione, de nouissimi seculi moribus, securitate & ingratiuidine erga Deum, de imperio, de mini aduentu ad iudicium. Vide 2. Thessalonicen. 2. 1. Timoth. 4. 2. Pet. 2. 3. 1. Thessal. 4. 1. Quin huc referri debet totus liber Apocalypses, qui ecclesie perpetuum cursum sine statum ad nouissimum diem describit. Viri rursus evidentissimo argumento eorum temeritas conuenit, qui Apostolis non omnia reuelata esse dicunt, que ad fidei & salutis mysteria plenamque cognitionem faciunt. Quis enim hac eos latuisse credat, qui de futuris nos tam discretè admonuerunt? Nos potius Domini bonitatem agnoscamus, & in ista vaticinia intenti simus, ne ipsi locum de quibus Apostoli vaticinati sunt. Quia enim iam olim nos spiritus premonuit, inexcusabiliter ne erunt, quicunque se nihilominus decipi & circumduci patientur. Discimus item ex hisce verbis, que & qualis futurorum cognitio nobis necessaria sit, & unde ea peti debeat. Non ea tantum, quam astrologi nugatores & arioli arroganter sibi vendicant (hos enim ad regnum Cæli nequaquam perimere, imò inde eiciendos esse, Micheas Capite quinto aperit dicit) sed que prophetarum & Apostolorum scriptis continentur, quorum auctor est Spiritus ille veritatis, qui neminem fallit, ita non circa res superuacaneas occupatur, ut curiositati nostra satisfiat, sed tradit, quorum cognitio ad salutem nobis necessaria est. Imò de bellis, peste, fame & similibus vaticinia proponit vniuersalia, quibus simul monemur, quibus rationibus illa omnia effugere propulsare possumus. His ergo contenti simus, ne dum nostre curiositati indulgemus, nosmetipsos in errores adducamus, qui nobis tandem exitium afferant. Terriò finem huius doctrine indicat. Ille me glorificabit. Et mox per causa redditionem subiicit: Quia de meo accipiet, & reseruiat vobis, id est, quia meus spiritus & mihi coessentialis est, non habet aliquid, quod commune habeat, ideoque non potest alium sua doctrine finem constitutere, quam ut me glorificet. Factum hoc bifariam. Primum, quando publice de illo testimonium perhibuit, & ipse omnem nostre redemptionis gloriam transcripsit, Deinde, quando eius cognitionem in totum mundo diffudit, & illi ex omnibus gentibus discipulos adduxit. In his enim duobus Iesu Christi gloriam quo ad nos, consistit, ut illum redemptorem nostrum agnoscamus, nosque totos ipsi consecremus, verò inter nos curaturum esse spiritum sanctum testatur.

Notæ spiritus
sancti & sane
doctrinæ.

Docet autem totus hic locus, quibus notis spiritus & doctrinas omnes probare possimus, factu opus esse Ioannes monet in sua Canonica Capite quarto, Spiritus sancti propriam esse doctrinam.

ratem docere, cum è contra satan mendacij pater sit. Deinde non ex semetipso loquitur spiritus sanctus, sed & nihil nisi diuini profert. Satanam autem ex suis loqui & propria figmenta obrudere Capite octauo audivimus. Postremò spiritus sanctus Christum glorificat, hunc tradit, hunc solum conuere vult, & fortissimè omnia deicit, quæ aduersus illum excitantur. Ergo qui spiritum sancto docentur, ij quoque nihil ex seipsis fingunt, sed ea docent, quæ olim Deus in scripturis reuelauit. Solum de periculis olim prædictis suæ fidei commendatos diligenter admonent. Imprimis verò curreant, vt explosis superstitionibus vni Christo cedat vniuersa nostræ salutis gloria. Quòd Paulus respiciens in posteriori epist. ad Corinth. Capite decimo scribit: Arma militia nostræ non carnalia sunt, sed Dei potestate valida ad subuersionem munitio: dum ratiocinationes demolimur, omnemq; sublimitatem, quæ extollitur aduersus cognitionem Dei, & captiuam ducimus omnem cogitationem ad obediendum Christo, &c. Hæc quicunque docendo præstant, horum doctrina ex spiritu Dei promanat. At qui his contraria faciunt, hi mendacij spiritu ducuntur, quocumque eandem viam sese vendiderint. Quòd si ergo ad ista examinatos Romanensium doctrinam, quocumque eandem viam sese vendiderint, mox quis illos spiritus agat, intelliges. Nam ex semetipsis & patribus suis alia loquuntur, quam quæ Dei filius in terris agens docuit, quod omnes videntur, qui ipsorum traditiones cum huius præceptis conferent. Negant item quæ Christi spiritus ventura prædixit. Si enim ijs fidem haberent, nunquam profecto ea facerent, quæ Apostoli Antichristum & eius coniuuatos facturos uariabant. Præterea non Christum, sed diuos cælices, imò seipso glorificant, quando se huius vicarius esse contendunt, & hominis vires atque meritum ita extollunt, vt sua Christo gloria negetur. Ergo mendacij spiritum sequuntur, neque aliquem moueat, quod Apostolici & ecclesie capita seu columnæ haberi volunt, & à multis pro talibus habentur.

Ceterum ne hoc arrogantius dixisse putetur, De meo accipiet, mox eius dicti rationem subiicit: *Trinitatis mysterium & Christum & iestis.* Omnia quæ habet pater mea sunt: propterea dixi quòd de meo accipiet, & renuntiabit vobis. Rursum vero adoranda in vno Deo Trinitatis mysterium nobis commendatur. Omnia enim habet pater, & legitimum in ea, quæ ipse creauit, dominium obtinet. Quæ autem is habet, simul etiam sunt filij. At eadem suo quasi iure accipit, & quibus vult communicat spiritus sanctus, quem pro suo arbitrio, ubi ipse velit, spirare Christus Capite tercio docuit. Eadem ergo patris, filij & spiritus sancti potestas est: & quia hæc in solum Deum cadit, tres etiam illæ personæ vnus Deus sunt. Quia tamen in Mediatoris persona hic loquitur Christus, eius dignitas & maiestas nobis hoc loco consideranda venit, vt cogitemus, quis & quantum ille sit, quo seruatore & mediatore gloriamur. Vnus vero huius considerationis esset debet, vt ad illum amplectendum excitemur, & ex eadem consolationem petamus in quavis tentatione. Quæcumque enim pater habet, ea Christi quoque sunt. Habet autem ille iustitiam, veritatem, inuictam potentiam, sapientiam, vitam, salutem & felicitatem veram atque perfectam. Eadem ergo Christum quoque habere, non dubitemus. Rursum Christus se & bona sua omnia suis communicare solet, & eius promissio est, Qui credit in me, in me manet, & ego in eo: & ideo Paulus illum nobis sapientiam & iustitiam factum esse, & propter hunc omnia nostra esse dicebat. 1. Corinth. 1. & 3. Et in ipso vita erat (inquit Ioannes) & vita erat lux illa hominum. Item, Ex eius plenitudine omnes accepimus, &c. Hunc ergo vera fide apprehendant, qui astorum bonorum consortes volunt fieri. Et simul ex eo consolationem petant in omni tentationum genere. Cur enim peccatorum conscientia succumbant qui Christum habent, in quo suam iustitiam nobis Deus communicat? Cur de Dei promissionibus dubitent, quorum est Christus, qui veritas ipsa est, & in quo illa omnes sunt, Etiam & Amen? Cur satanæ & mundi potentiam formidant, qui Christo coniuncti sunt, qui solus aduersus omnes hostes sufficit, & effugij vias monstrare potest, ubi nostræ rationes omnes desiciunt? Cur famem, inopiam, mortem metuunt, qui se in Christo omnis boni satietatem & vitam ipsam habere sciunt? Vides quàm efficacem quàmq; multiplicem consolationem vnum hoc dictum pauculis verbis comprehendat. Simus ergo fortes & constantes in Iesu Christo, qui vt omnis boni & salutis vnicus est author, ita oues suas perpetuò errare non sinit, & in se credentibus nihil deesse patitur. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

Paululum, & non uidebitis me: & rursus paululum, & uidebitis me: quia ego uado ad patrem. Dixerunt ergo quidam ex discipulis eius alii ad alios: Quid est hoc quod dicit nobis, Paululum, & non uidebitis me: & rursus paululum & uidebitis me: & Quia ego uado ad patrem? Dicebant ergo. Quid illud est quod dicit, Paululum? nescimus quid loquatur. Cognouit itaque Iesus quod uellent eum interrogare, & dixit eis: De hoc queritis inter uos, quod dixi, Paululum & non uidebitis me: & iterum paululum, & uidebitis me? Amen amen dico uobis, flebitis & lamentabimini uos, mundus autem gaudebit: uos autem tristes fietis, sed tristitia uestra euadet in gaudium. Mulier cum parit, dolorem habet, quia uenit hora eius: cum autem genuit puerum, iam non meminit afflictionis propter gaudium quod natus sit homo in mundum. Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis: sed rursus uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis.

Multis hucusque Iesus Christus de cruce & persecutionibus piorum differunt, & inter alia consolationis argumenta potissimum inculcauit promissionem spiritus sancti, cuius officium esse illius simul diligenter exposuit, ut hunc ipsis fidum & sufficientem aduocatum fore scirent, ut illius organa libentius praeberent. Docent autem ista, pios non debere in hoc mundo felicitatem temporariam & carnis gaudia quarere, sed in hoc potius totis animis incumbere, ut quoad carnem mortificationem sub cruce Christo seruiant. Caterum quemadmodum discipuli in Christi admonitiones minime attendentes, ob hoc unum dolebant, quod illum corpore abs se discessurum, sibi uero persecutiones & periculum in pio mundo certamina imminere intelligerent: ita nobis quoque, dum uero & acerbum est, quod quidam de cruce & carnis mortificatione dicitur. Et fere ipsi quoque nos a Christo derelictos esse putamus, si nos peritiam tuam manuam quasi ex caelo exerit, qua nos iuuat & ex periculis eripiat. Rediit ergo Dominus in institutam consolationem, & eam duobus potissimum argumentis confirmat. Breuiate nimirum afflictionum, et diuturnitate uel perpetuitate potius gaudij, quod ipsius beneficio ex illis percepturum. Vtrique uero argumentum primum proprio exemplo, deinde parabola mulieris parturientis illustrat.

Consolatur breuitate afflictionum.

Quoad primum, praemitit summam eorum quae dicturus est, & uerbis quidem uicinis, quae scuriora ipsis fore sciebat, ut magis eos excitet, & ad audiendum attentiores reddat. Paululum, & non uidebitis me: & rursus paululum, & uidebitis me: quia ego uado ad patrem. Sed est: Pauculae adhuc horae restant, quibus elapsis ego in mortem tradar, & tunc ad dies aliquos in conspectu & mei corporis praesentia carebitis. Sed non diuturna erit haec mea absentia. Nunc enim pro die resuscitatus me uobis rursus coram exhibebo, & ab eo tempore uobis perpetuo praesentem non quidem corpore, sed spiritus mei gratia & uirtute, qua uos nunquam deseret. Rationem uero huius dicti asserti: Quia ego ad patrem uado. Id est, per mortem non abolebor, sed potius in caelum gloriam transibo, & ideo licet corpore procul a uobis absim, spiritus tamen mei uirtute uos extendam, quae uos regat atque tueatur. Ostendit ergo resurrectionis suae fructum in istis quae praesentem uideantur, breui tamen melius habeant, & ipsum sentiant suum esse vindicem atque tutorem, quae in posteriori membro Videndi uerbum non de corporeo sensu & pauculis illis diebus exponitur, sed de resurrectionis confirmatione, quae post resurrectionem suam cum discipulis corporaliter in terris uersatus est, ut eius resurrectionis confirmaret: sed potius de fidei contemplatione, qua etiam hodie Christum uobis praesentem adesse credimus, & eius non obscura in nobis ipsis experimenta sentimus. Et hoc dictum de spiritu praesentiam eos remittit, quos in corporis conspectu haerere uidebat. Debet ad huiusmodi positionem referri quod postea resuscitatus Maria Magdalena dixit: Abi ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum & patrem uestrum, ad Deum meum & Deum uestrum. Id est, Dicitur etiam tempus illud adesse, quando ego uos Deo prorsus reconciliabo, ut patre & Deum eumque

communionem habeatis, egoq; vester protektor & vindex sim, atq; celesti virtute vos protegam. Nos aut non ositantur obseruamus, quod molestia et luctus acerbitate, quam ex morte eius sensuri erant, temporis breuitate & celesti sue glorie, in qua abiturus sit, denuntiatione mitigat. Ea enim ratione dicit, quid nos in quauis angustia & afflictione cogitare debeamus: nimirum nihil quod nobis accidit perpetuum aut diuturnum esse. Quia enim vite nostrae cursus breuis est, impossibile fuerit, ut quae huc committuntur aduersa & miseria diuturnae sint. Perpetua autem & aeterna erit, quae has excipiet felicitas in caelis, ubi nobis penes se locum parauit Christus Dominus. Obseruauit hoc Paulus in posteriori ad Cor. cap. 4. quando sic scribit: Etiam si externus homo noster corrumpitur, internus tamen renouatur quotidie: Momentanea enim leuitas afflictionis nostrae excellenter excellenter aeternum pondus glorie conficit nobis: dum non spectamus ea quae cernuntur, sed ea quae non cernuntur. Nam quae cernuntur temporaria sunt: at quae non cernuntur, aeterna. Cogitemus deinde nos in caelis habere vindicem, qui etsi corpore abest, diuina tamen virtute nos protegat atq; iuuet. Haec sibi accommodent singuli & ipsa meditentur, quoties vel publice a tyrannis & persecutoribus infestantur, vel priuatim morbos, inopiam, famem & alia huius generis sentiunt, & mirificam inde consolationem accipient.

Ceterum non intellexerunt haec Christi verba discipuli, & ideo quidam de illis inter se disputauerunt, & aiunt: Quid est hoc quod dicit nobis? &c. Nescimus quid loquatur. Ignorantia huius causa est, quod carnis prudentia decepti, partim in corporalem praesentiam intenti erant, partim in illo regnum terrenum atq; omnigenam huius seculi felicitatem somniabant. Quae causa fuerunt, quod multa alia quoque, non intellexerunt, quae a Christo non omnino obscure dicebantur. Admonemur autem illorum exemplo, hominem ex semetipso mysteria regni Dei non intelligere, sed spiritus illuminatione opus esse, quae nostrae rationis tenebras discipiat, & affectuum nebulas suo splendore superet. Nemo igitur sui ingenij viribus atq; industria confidat, sed Deum orent qui se rudes & ignaros esse sentiant, ut is suae sapientiae lucem in cordibus ipsorum accendere dignetur. Est autem laude dignissima discipulorum ingenuitas, quae non vno argumento sese exerit. Primum enim non dissimulant suam ignorantiam, ut superbi & arrogantes scioli facere solent: sed eam inter se ingenue fatentur. Deinde non accusant Christum, non de eius fide aut industria conueruntur, neque etiam ab eo discedunt, aut contumeliose proscindunt quod non intelligebant: sed iam illum interrogare constituerunt, quod illis aliis non semel fecisse scimus. Imitentur horum exemplum quotquot veri & germani discipuli Iesu Christi censeri volunt. Faciamur ignorantiam nostram, neque nos pudeat de ijs interrogare quae nescimus. Est enim infelix nimium & nocentissima superbia nolle discere, ne quid ignorare videamur. Et qui hac inflati sunt, eos reiecit Dominus, qui humiles & discendi cupidos benigne suscipit, ut instituat: quod in praesenti quoque, factum fuisse videmus.

Nam sciens Christus, quod ipsum interrogare vellent, eos praenit, & rem omnem clarius exposuit. Si rursum diuinitate suam euidenti argumento probat. Solius Dei enim est aliorum arcana nouisse, etsi ea nemo reuelat. Nouit autem discipulorum occultos sermones Christus: & ita nouit, ut eorum verba quoque, repetat, quibus de hac re inter se colloquebantur. Et quod hic facit, illi saepe aliis fecisse legitur: cuius meminisse debeant, qui hodie dicacitate scurrili ex Christi verbis ludos iocosq; sibi faciunt. Audiat enim & nouit ista quoque, & olim seueriter punit in illo die quando de quouis verbo otiostrationem reddemus. Est autem imprimis haec obseruanda eius bonitas, quae ita nostrae salutis consultum cupit, ut priusquam interrogetur, ipse sua illis operam sponte offerat, neq; eos diu dubios & suspensos habere sinat. Experimur eandem facilitatem etiam hodie: sed vitam tanto discendi studio arderemus, quanto Apostoli flagrant. Orditur autem a graui afferuatione Dominus, ne dubitent sibi tristitia quaeque, imminere, & proinde in omnem euentum semper parati sint. Amen amen dico vobis, flebitis & lamentabimini vos, mundus autem gaudebit, &c. Non temere de istis toties admoneo. Nec enim leuia certamina vos manent, sed eiusmodi, quae lachrymas & eiulatus vobis extorqueant. Nam me in crucem suspensum, impij & mundi studiis dediti, quasi iam parta victoria, triumphos agent, & tam mihi quam vobis petulantur insultabunt. Quid ergo vobis tunc reliquum erit, quam ut dolorem mentem animo vestro concoquatis, quando nemo erit qui illum aliqua consolatione aut consilio iudicet? At amen non ideo vos desperare decet. Etsi enim in humanis nullum consilium sine auxilium reliquum sit, non tamen ego vobis deero, Et luctus ille vester in gaudium vertetur: quan-

Discipuli non intelligunt Christi promissionem.

Christus discipulorum questionem praenit.

do nimirum me ex mortuis resuscitatum videbitis, & ego in caelestem gloriam euectus inde spiritem vobis misero, qui ita vos confirmabit, ut de mea victoria & salutis vestrae certitudine, atque regni perpetuitate non amplius dubitare possitis. Tunc adeo non turbabit vos amplius mea mortis acerbitas atque ignominia, ut potius ex eius recordatione gaudium concepturi sitis, quando per bonos vobis quidem vitam atque salutem partam esse, me vero in regnum caeleste ascendisse cogitabitis, vobis vos tuebor & donis ad retinendam salutem necessarijs liberaliter instruam, &c.

Impleta sunt haec quoad literam paulo post. Quantus enim discipulorum meror & quantum acerbus luctus fuerit, quanta item animorum consternatio, quando Christum ab hostibus immantissimis capium & ignominiosa morte extinctum viderunt, facile intelliget, qui diligentius experientiam quanto animi desiderio illum antea secuti fuerint. Nec dubium est, quin doloris acerbitatem vehementer auxerit, quod se ignavo metu devictos & ex eius sectatoribus transfugas factos esse viderent. Quanta vero est contra apud impios hostes exultatio fuerit, ex eo patet, quod neque supplicia divina facies eos exatulare potuit, quod minus in cruce pendentem scurrilibus dictis insultarent, et quoque ei exprobrarent, quae laude digna erant. At mox istorum omnium vicissitudo facta est. Cum enim illum morte resuscitatum esse audirent, subito metu perculsi sunt, et qui antea ludam pernam corruperant, nunc a militibus quoque silentium, aut potius mendacia, magno pretio redimunt. Discipuli vero intellecta eius resurrectione, cum illum sibi redditum viderent, novo gaudio perfruantur, quo omnis prior tristitia absorbetur. Deinde accepto spiritu sancto Hierosolymis Christum praedicant, doctrinam suam signis confirmant, novos quotidie discipulos colligunt, & tantam maiestate tamque felici successu se in illis exerit spiritus gratia, ut ipsi quoque hostibus terroris riant. Et quamvis multos sibi infestos haberent, multorum insidijs peterentur, persecutorum pericula quotidie subirent, tanta tamen fuit in illis salutis per Christum parte fiducia, ut haec omnia infra se & laeto animo pertulerint, & (ut Lucas scribit) gausi sint eo nomine, quod Deus eos dignos iudicaret, qui propter ipsum ista paterentur. At quod tunc accidit, hoc ipsum quoque semper factum est, & hodie passim fieri solet. Quam primum enim Christus in mentibus suis extinctus esse & ecclesiam suam impiorum libidini permisisse videtur, & verbi sui cursum angustias redigi patitur, mox triumphos agit mundus hic, canunt epinicia impij, ridet, laudat, & (ut in Apocalypsi scribitur) mutuis donis atque muneribus transmissis sibi iniucem exultantur: pijs item sub cruce gementibus scurriliter insultant, fidem suam & spem promissionum dei nunciant, suas autem superstitiones probent atque confirmant. Et cum communis humanitatis per commiserationem in nobis excitet, si quando fures, latrones & quosvis alios sceleratos ad supplicium duci videmus, soli pijs digni videntur, quorum cruciatus sicis oculis omnes inspiciant, & quanta extrema angustia constitutus fel atque acetum propinetur. Sunt haec pijs ipsa morte acerbitate, & tunc multorum fides gravissimè tentatur, ut quemadmodum discipuli promissionum resurrectionis Christi prorsus oblii, illum resurrexisse vix crediderunt, licet novis subinde testimonijs atque affectionibus confirmarentur. Ita vix putamus aliquando fore, ut ad suae ecclesiae defensionem exurgat Christus, qui haec tam indigna tamque iniqua fieri patitur. Sed tunc nos non in praesenti statu haerere, sed in ipsum Christum respicere oportet, neque dubitare, quin in nobis quoque locum habeat, quod in illo olim factum est. Multa enim (ut Psalmo 34. dicitur) piorum afflictiones sunt, sed ex omnibus liberat illos Dominus. Quod si quando diutius eos exerceri patitur, tamen consolationes adhibet efficaces & virtute spiritus labascentes confirmat, ut illis ferendo sint sufficere. Neque moveant nos impiorum exultationes & triumphus. Nam non perperam exultant, & quia inimicum sibi habent Deum, horribilis ferè illorum est exitus, sicuti multorum exemplum in historijs testantur: piorum vero luctus tandem exitum habet laetum, quando se quidem Deo fideliter liberari atque defendi, impios vero hostes suae perulantiae penas exolvere vident. Tunc enim pedes suos (ut David ait Psalmo quinquagesimo octavo) lavant in sanguine impiorum, id est, exemplis hisce in impios editis suas cogitationes corrigunt & quos ex illorum successibus ceperant affectus eluunt, ut neque impatientius ferant manum Domini, neque adversus eam amplius murmurent.

Apocalyp. 11.

Est praeterea in eum quos, finem obseruanda huius mundi & discipulorum Christi comparatio, ut tam illius quam horum ingenium & mores agnoscere discamus. Gaudet mundus hic, si quando Christi regnum opprimi, veritatis lucem obscurari, & pios in suam potestate redactos extrema quae pati videat. At haec pios dolorem afferunt acerbissimum, non tam quod ipsi ista patiantur, quam quod Dei gloria in ipsis periclitari sentiunt. Contra gaudent iidem, quando Deus ad ecclesiae suae defensionem exurgit, verbi sui lucem accendit, suos in libertate asserit, & cultum suum antea collapsum restaurat. Id vero mundus hic indignissime fert, & immensi dolore percitus hoc unum agit, ut Christo & euangelio eius sese opponat, regnumq; illius funditus evertat. Rursum peccandi quoq; licentia gaudent hic mundus, & ex sceleribus summam voluptate capiunt quotquot huic sese addixerunt, quae pios & in seipsis & in alijs omnibus deplorant, eo quod his Dei gloriam inter homines obscurari, & quam plurimos in exitum abripi videant. Sunt ergo diuersissima inter se mundi huius & discipulorum Christi studia & mores; ideoq; inter tam dissimiles conuenire non potest. Debet hoc in eum vsus obscurari, ne dissensionibus, quae nobis cum mundo intercedunt, offendamur, neue velimus cum mundo gaudere, nosq; voluptatib; earum confortes facere, quas ille in rebus prophanis atq; illicitis quaerere solet. Errant in hoc multi hodie, qui mundi illecebris se inescari patiuntur. Sed iude (nisi respiciat) eandem iustitiam & doloris aeterni socij sent, quo olim Deus infelices huius seculi filios multabit.

Ceterum ut consolatio ista maiorem fidem habeat, exemplo suae parabola ex reru natura petita eam confirmat, dicens: Mulier cum parit, dolorem habet, quia venit hora eius: cum autem genuit partum, iam non meminit afflictionis propter gaudium, quod natus sit homo in mundum; Et vos igitur, quae quidem tristitia habetis, sed rursum videbo vos, &c. Poterat hic multa dici de parturientibus, quae ad hanc consolationem priuatim, & ad publicam nostrae generationis considerationem faciunt. Sed quia haec alterius loci sunt, nos ea modo nunc inspicimus, quae ad praesens Christi institutum pertinent. Vult autem docere, non modo breui finem habituram ipsorum tristitiam, quam nunc ex eius afflictione & morte sentiant, sed eandem gaudij veri & nunquam transitori materiam atq; causam fore. Hinc enim parabola exponens ait: Rursum videbo vos, id est reuertar ad vos vbi ad mortuis resurrexero, vsq; clementer & benignè respiciam; & gaudebit cor vestrum, id est ex animo & solidum gaudium gaudebitis; & gaudium vestrum nemo tollet a vobis: Itaq; perpetuum erit, neq; ullis rerum tristitiam atq; aduersarum vicibus turbabitur. Et verò haec in apostolis verè, quoad litera quoq; impleta sunt, ita quorundam implentur in credentibus, quando persecutiones & aduersa huius seculi omnia ipsi ad salutem adiumento sunt, & ex ijs gaudij nunquam finiendi materiam concipiunt. Quia vero in tentationibus vix ulla consolatio nobis sufficit, proderit singulas parabola partes, quae ad huius argumenti tractationem pertinent, excutere.

Primo partus dolores mulieribus non fortuito incidit, sed ex Dei decreto & providentia ipsius consilio dependent. Euae enim, eo quod serpentis consilium admisisset, & viro quoq; peccandi auctor fuisset, dixit Dominus: Multiplicando multiplicabo dolores tuos & conceptus tuos, cum dolore pariturus sis, &c. Et si verò dolores isti ex peccato originem ducant, & peccati poena sint, hoc ipsum tamen multam consolationem parturientibus affert, quod se in Dei vocatione esse sciunt, qui abs se impositam crucem mitigat & leuiorem reddit, si eam patienter ferant, & in Christum respiciant fide, qui ideo ex muliere homo nasci voluit, ut sua mortis merito peccatū omne expiaret, nosq; ex patris aeternis eximeret. Admonet de hoc Paulus, quando de mulieris transgressione loquens, addit: Seruabitur tamen liberis gignendo, si manserit in fide ac charitate, & sanctificatione cum modestia. Timotheo. Eadem plane est nostrum omnium conditio. Est enim vita haec plena afflictionum, quae etiam ipse ex peccato origine ducunt, & similiter nobis certo diuinae providentiae consilio immitterunt, quod ut consolationem habet dulcissimam ad omnes pertinentē, ita eos maxime confirmat, qui in certa Dei vocatione ambulant. Ideo Christus alibi quoq; discipulos ad Dei patris providentiam remittit, qui & capillos eorum in numero habeat, & ne passerulos quidem temere patiatur interire. Et David seipsum eo potissimum argumento solabatur, quod fugas suas a Deo numeratas, & omnia sua pericula in eius rationario conscripta esse sciret. Psalm. 56. Nihil ergo nobis quoq; afflictiones nocere poterunt, quoad animam, si in fide constantes perseveremus, quae nobis in Christo omnia sancta & leuia reddat.

Mundi & piorum ingenium.

Confirmatio ab exemplo parturientis.

Afflictiones non sunt fortuite.

Afflictiones suis dispensantur temporibus Deinde certo etiam tempore aut hora partus dolores mulierem inuadunt, neq. aliquis illi potest, priusquam tempus illud constitutum veniat. Et huius non obscure hic admonet Christus, quod aduenient. Ita piorum quoq. afflictiones tam publica quam priuata suis temporibus dispensantur, & vt ante tempus nobis à Deo constitutum nemo nocere poterit, ita hoc iam imminente necessarium est, quod nobis imposuerit ille, ex cuius nutu omnia vitæ nostræ momenta dependent. Tunc hinc, quod Christus frequenter suæ horæ meminit, ita nimirum suo exemplo docens, vt ipsi quoque in persecutionibus, in morbis, in fame & egestate, in tentationibus conscientie, deniq. in omnibus uersis cogitemus: Hæc est hora tua, qua te Deus exerceri vult: que vt initium habuit certamque finem quoq. habebit, neq. diuturnior erit, quam Deo visum est, qui nos supra vires tentari non finit.

Afflictiones sunt necessariae. Tertio necessarij sunt dolores illi parturientium, partim quod sine illis factus in lucem editus potest partim quod amorem erga liberos vehementer accendunt, quos tanta cum difficultate nati tres genuerunt. Similiter nos quoq. in hoc mundo affligi, doloribus omnis generis excruciatij oportet. Nisi enim hoc fiat, de carnis mortificatione & regeneratione aut inuolutione nostri nunquam cogitabimus, neq. nos vnquam seruum vitæ æternæ & celestis desiderium capiet, ad quam contendere esse est omnes eos, qui salutem in Christo consequi volunt. Cum enim vitæ hæc carni tam oportet rideat, vt quàmuis erumnarum atq. calamitatum referatissima sit, eam tamen pleriq. omnibus bonis præferre soleant, quid non futurum esset, si nihil acerbi aut aduersi admixtum haberet, & omnia nobis ex animi sententia acciderent?

Afflictiones non sunt diuturnæ. Postremo acutissimi quidem sunt parturientium dolores, mox vero desinunt, & factus natus gnatus tanto gaudio matrem perfundit, vt angustia eius porro non amplius recorderet, quando ex mortis periculo liberatam & puerum in lucem editum esse videt. Ita apud pios multa eadem magna est doloris acerbitas in afflictionibus, quas in hoc mundo patiuntur, sed vt antea diximus momentanea sunt illæ, & tandem gaudium nobis pariunt verum & solidum, quod nemo hominum perdere, nullus item casus aduersus turbare potest. In his enim Christi consortes & socij sumus, qui & regni quoq. sui socios faciet eos, qui cum ipso affligi & mori sustinent. Quæ fiducia in mentibus stis mentes priorum exhilarat, quando certos reddit, quod neq. afflictio, neq. angustia, neq. persecutio, neq. fames, neq. nuditas, neq. periculum, neq. gladius nos separare possit à dilectione Christi, quæ in completi solet. Olim vero gaudium sequetur in caelis, quo omnes lacrymæ abstergentur, quod quidem cum Christo viuemus, impij vero in tenebras exteriores eiciuntur, vbi æternus erit ploratus & stridor dentium. Debent ista diligenter cogitari in omni afflictionis genere, imprimis autem in vitæ articulo. Nam huius quoq. hora certa est, & certo Dei consilio dispensatur. Vtq. mortuum esse esse est, eò quod celestis regni hereditatem caro nostra, qualis nunc est, adire non potest. Vnde Luc. 17. Et quàmuis carni terribilis atq. doloris plenus sit postremus ille agone, breui tamen momento peratur, & ex eo anime relictæ ad Christum emigrant, olim ad corpora sua reditura, vt in his qui promisso beatitudinis æternæ premio fruuntur. Docet præterea locus iste nos iudicare de vero gaudio & tristitia vera: quod vt rectè fiat, valde necessarium est, eò quod natura ad gaudium propensum, à tristibus vero & aduersis abhorremus. Sed meminerimus gaudium non mereri dici, quod nobis tristitiæ causam præbet. Id vero faciunt ea omnia, quibus hic mundus delectatur, vt non tantum dici soleat, omnis gaudij finem tristem atq. amarum esse. Rursum inter tristitia minimè numerantur bene qua cum gaudio spiritus coniuncta sunt, & olim celestis vitæ gaudijs compensantur, quod in afflictionibus scripturæ omnes promittunt. Has ergo huius mundi gaudijs præferat, qui sibi beneque volunt, & pluris faciant crucem Christi, qua mundus & princeps eius deuincitur, quam triumphos & immoderatam licentiam, qua sibi ipsi interitum accersunt. Ad hos enim pertinet, quæ Luca sexto Cap. dicit Dominus: Vt vobis diuitibus, nam reportastis consolationem vestram. Vt vobis qui impleti estis, nã esuriatis. Vt vobis qui ridetis nunc, nã lugebitis & flebitis. Pius vero propius fidem & pietatis studium aduersa quoq. ferentibus ibidè dicitur: Beati pauperes, quia vestri estis regni Dei. Beati qui esuritis nunc, quia saturabimini. Beati qui fletis nunc, quia ridebitis, &c. Hæc meditemur hodie, & fortes in Iesu Christo eluctemur per aduersa omnia, vt olim regni eius hereditate æternam gaudeamus. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen amen dico uobis, quae cumque petieritis a Patre nomine meo, dabit uobis. Vt nunc non petistis quicquam in nomine meo; petite & accipietis, ut gaudium uestrum sit perfectum. Haec per prouerbia locutus sum uobis: ueniet tempus, cum iam non per prouerbia loquar uobis, sed aperte de patre meo renuntiabo uobis. In illo die in nomine meo petetis: & non dico uobis, quod ego rogaturus sim patrem pro uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, & credidistis quod de Deo exiui. Exiui a patre & ueni in mundum; iterum relinquo mundum & proficiscor ad patrem.

Omnes quidem suae bonitatis thesauros & inestimabile aeterni sui regni gaudium Deus nobis in filio suo Iesu Christo exhibet: sed ea est carnis & ingenij nostri infelicitas, ut pauci admodum eo quo decebat studio ad tanti gaudij & salutis uerae hereditatem contendant. Causa huius mali est eius perpetua fidei Christianae comes, & quod persecutionibus continuis in hoc mundo vexantur, quos quos in Christo pie uiuere instituit. Multum ergo profuerit, ut omnem crucis atque persecutionis eiusmodi rationem probe teneamus, & certis firmisque consolationibus instructi simus. Quapropter non temere factum est, quod Dominus a suis dicebat summa diligentia exponit, quae nobis in uita hac causa cognita & obseruata necessaria sunt. Docuit enim quid passuri sint, & simul ostendit ipsi non primos esse, quibus ista accidunt, neque eos meliorem sortem sibi debere polliceri, quam ipsius esse uideant. Deinde varijs promissionibus eos est consolatus, inter quas ea, quae de spiritu sancto habentur, facile primas obtinet. Quia uero nouas subinde curas & cogitationes ipsis pariebat discipulus Christi recordatio, a cuius corporali praesentia hucusque toti pependerant, redit in praesenti ad fructus & commodas, quae ex eo maxima percepturi sint; & quorum auctor est spiritus, qui non prius quam ipse ex mundo discederet, dari aut mitti potuit. Sunt autem duo praecipue, quae in praesenti illis pollicentur, & quorum promissio eque ad omnes credentes pertinet.

Primum est certa & solida omniū quae cognita necessaria sunt scientia, quae eos titubare aut fluctuare non patitur. In illo die (inquit) quando ego ad dextram patris considens uobis spiritum meum miser, qui mentes uestras illuminabit & donis necessarijs instruet, non rogabitis quicquam. Quasi dicitur: Nunc quidem plerumque uobis obscura sunt, & quia regni mei conditione non intelligitis adhuc, circa multa haesitatis & incerti estis, quomodo res uestras debeat instituire, ubi ego a uobis digressus fuero. Sed non est, quod haec cura uos anxios & sollicitos habeat. Tanta enim caelestis illius lucis, qua spiritus mentes uestras perfundet, uirtus erit, ut omnes tenebras discutiat, dubitationi nullum amplius locum relinquat, & proinde non opus sit porro quaestiones mouere de rebus, de quibus iam dabitur. Conueniunt ista cum prophetarum uaticinijs, qui similia de regno Messiae praedixerunt. Apud Ieremiam enim Cap. 31. sic legimus: Insuper legem meam in interiora eorum, & in cor eorum scribam eam, et ipsi erunt mihi populus. Et non docebit quisquam ultra proximum suum, aut uir fratre suum, dicens: Cognoscite Dominum: Sed omnes me cognoscent a minimo eorum usque ad maximum eorum, &c. Isaias autem Cap. 54. sic ait: Plena erit terra scientia Domini, perinde ac dum aquae maris inundant. Et huc Paulus respexisse uidetur, quando omnes scientiae & cognitionis thesauros in Christo reconditos & hunc nobis a Deo sapientia factum esse scribit. Quod uero in praesenti pollicetur Christus, hoc in apostolis uere praestitum esse scimus quo ad salutis & fidei doctrinam, atque pericula quae eius nomine subeunda fuerunt. Nec minus hodie promissionis istius ueritas in credentibus conspicitur, quando homines illiterati, foeminae item & pueri de fidei articulis discurrere, ad quaestiones propositas egregie respondere & quasuis obiectiones confutare possunt, ut illos ex Christiana catechesi plus fructus reportauisse uideas, quam doctores aliquos Seraphicos ex multorum annorum studijs, quos in philosophorum & scholasticorum lectione controuerunt. Videmus etiam idiotas interdum ex vinculis fidei suae ratione ita reddere, ut ipsis hostibus admirationi sint. Tunc ergo illud Christi agnoscamus, In illo die non rogabitis me quicquam.

Plena salutis cognitio promittitur.

neg. aliquis illi...
admonet. Christus...
mulier, ubi...
horibus...
minente...
omera...
docens...
deniq...
um habuit...
vires...
cerus...
cum...
ris...
nostrum...
quam...
ec...
n...
n...
d...
uod...
socii...
fiducia...
gustia...
ne...
stergentur...
eternus...
imprimis...
Vt...
non...
ui...
dicare...
ad...
no...
lectur...
minime...
pen...
ferat...
ur...
os...
ione...
Pis...
quia...
lebitur...
lim...
aeternum...

Interim meminerimus, hoc Christi dicto minime abrogari prædicationem verbi & docendam, quod in ecclesia perpetuò conseruari vult Deus. Est enim hoc necessarium propter carnis ingenium, quæ spiritui reluctari solet, & mox à veritatis semita deuiat aut subsistit, quam primò admonitiones & correptiones cessant. Deinde debemus hoc officium Deo, vt quem patet & dominum nostrum dicimus, eiusdem vocè audiamus, & ei obtemperemus. Ideo Christus hanc filiorum Dei tam esse dicebat, quod verbū eius audiant: & vt id faciamus, nō vno loco Deus præcipit. Turpius ergo errant, qui verbū Dei negligunt, & vt hoc audiant non necesse esse clamant, eo quod iam satis instructi sint, & spiritus sancti suggestionibus ducantur. Nam hoc dicendo non obicitur, sed duntaxat, quod non sint ex filiorum Dei numero: & dum spiritum sine verbo iactant, se suis opinionibus in errorem abducunt, quas illi ex spiritu Dei profectas esse arbitrantur. Nemo igitur huius loci autoritate abutatur, quo Christus nos de fidei & salutis nostræ certitudine admonere voluit, non autem abrogare docendumus, quod æterno decreto in ecclesia sancitū & amplissimis promissionibus tam veteris quam noui Testamenti commendatum esse constat. Obseruemus autē huiusmodi qualis sit fidei cognitio. Non incerta nimirum & fluctuans, qualem fingunt qui homines perperam de salute dubitare docent: sed certa, solida & stabilis, quæ dubitationem omnem animi eximit, & de salute certos facit eos, qui prius fluctuabant. Neq; alia esse potest, cū Christo nitatur, qui veritas ipsa est, & ex spiritus sancti reuelatione obringat, qui sese animis credentium insinuat, ac si Apostolo salutis arrhabo dicitur. Hinc est quod alibi credentes deos dicitur, id est a Deo dicitur, cū dicitur. Seruit ergo hic locus ad confutandum hominum traditiones, quibus verbi diuini doctrinam corruptit, homines ex spiritus sancti schola abducuntur, & tota salutis nostræ ratio in dicitur vocatur. Est autem ingens corruptionis nostræ argumentum, quod cū Christus Iesus æterna veritatis doctrinam perfectè, simpliciter & perspicuè tradat, pleriq; tamen inuiles & laboriosas traditiones præferunt, quibus cū animi tum corpora miserimè diuexantur.

Nihil defuturū
promittit corū,
quæ ad salutem
faciunt.

Altera huius loci promissio est, quod nihil eorum ipsis sit defuturum, quæ ad salutem confirmam faciunt. Id verò testatur ipsidem propè verbis, quibus antea precandi fiduciam confirmam. Amen amen dico vobis, quæcūq; petieritis à patre in nomine meo, dabit vobis, &c. Senjue est, id est quod alicuius rei necessaria inopiā metuat, & ideo animo sit deiecto & nimis anxio. Ita enim ego vobis patrem conciliabo, vt nihil non daturus sit, quæcūq; ab eo petieritis. Hactenus quidam nihil petieritis in meo nomine, id est non opus fuit quicquam aliunde petere, aut meum nomen intermedium prætexere, quia ego abunde vobis prospexi, vt nihil defuerit eorum, quæ ad vtriusq; confirmam necessaria sunt: & in mea præsentia habuistis desideriorum omnium plenitudinem. Nunc autē pro uiora certamina & maiores labores vos manent, & pluribus quoq; rebus opus erit, vt officio vestro satisfacere possitis. Sed dabit omnia benignus pater, qui & rogari vult, & suorum preces propè clementer exaudit. Petite ergo indubitata fiducia in meo nomine, & dabitur vobis quod petitis, & gaudium vestrum sit perfectum, id est vt plenū & solidum habeatis gaudium, quando vos Deo pro pitio vri & salutis certos esse sentitis, &c. Docet locus hic, per fidei & gratiæ doctrinā nō abrogari preces & reliqua pietatis exercitia, vt quidam calumniantur. Sentiant enim ppi suam infirmitatem, quæ eis ex natura corruptione inhaeret. Et quia spiritus illos salutis suæ certos reddit, simul etiam preces excitat, vt Christo mediatore freti intrepide ad thronum gratiæ accedant, animi sui defectus liberè exponant, & ex eo ipso voluptatem capiant singularem. Si qui verò omnia secuti preces publicas tum priuatas negligunt, si fide in Christum & gratiæ Dei frustra gloriantur, & semetipsos abunde produunt, quod neq; suam infirmitatē, neq; in Christo exhibitū beneficium adhuc latè intelligunt.

Recta & uera
precandi ratio.

Simul verò rectā precandi rationē nobis hic tradit Dominus, de qua iam sæpe diximus. In primū est, vt non alius, quam vnus Deus inuocetur. Solus enim hic animi nostri desideria uerū uult, & quidem melius, quam à nobis exponi possint. Solus etiam inuare potest in quauis necessitate, quia solus est omnipotens. Et ad iuandum propensius est, cū nos tenerrimè diligit, & saluū uult eos, quos ad suam gloriam condidit, & in Christo elegit priusquam mundus hic crearetur. Confirmatur hæc doctrina expressis Dei præceptis & sanctorū exēplis, quæ in sacris literis plurimè occurrunt. Secundò in nomine Iesu Christi preces fieri debent: quod tum fiet, si hunc nobis aduocati & mediatorum statuamus. Opus nobis eo est, quia sine illo nobis non patet accessus ad Deum, quem inquitur

verbi & docenda
propter carnis
hifit, quam
uem patre &
anc filiorum
s praeceptu.
nt, eo quod
lo non ob
nt, fere
Nemo igitur
ine admonere
amplissimis
eruenus aut
qui homines
animi extima
ysto natiar, qui
ium infirmitat
id est a Deo
verbi divini
striae ratio
us Iesus a
& laborio

ad ostendimus. Sine me (ait ille) nemo venit ad patrem. Hinc ille mos ecclesiae originē habuit, quo
fere dona nobis dari aut mala auferri petimus per Dominum nostrum Iesum Christum. Quē morē
retres quos, non omnino ignorarunt. Etsi enim nondū illis plene reuelata fuit eius cognitio, Messia
tamen patribus promissum esse sciebant, qui foderis cum his facti esset mediator: & ideo inter pre
canda semper in illum respicere consueverunt. Huc enim facit, quod tam frequenter foderis & pro
missum Dei, patrum item suorum mentionē faciunt, quibus promissiones illae olim datae fuerant.
Quo ipsum quoque Christum, id est vñctum Domini interdum nominant, vñq; huius regnū Deus su
sente precantur: sicuti in precatōne Anna matris Samuelis & Psalmis aliquot est videre. Peccant
ergo in veras precandi leges, quicunq; Diuis mediatoribus vñtur, & preces suas propter Diuū vir
quem aut reliquos sanctos caelites exaudiri putant: vel etiā in illis suae iustitiae merita allegāt. pha
reanem saltem imitati, cuius impiam & hypocriticam confidentiam Christus reprehendit Luc. 18.
Accedat autem inter precandum fides certa & indubitata, sine qua nulla erit inuocacionis vis sua
audientias apud Deū. Ve enim is inuocari se vult, & sua bona nobis liberaliter offerat: ita nos de sua
bonitate dubitare non sinat. Ideo Marci 11. Christus ait: Quaecunq; inter orandū petitis, CREDITE
quod accipere sitis, & erūt vobis. Et Iacobus nos absq; disceptatione orare iubet. Nā qui disceptat
(negat) similis est fluctui maris, qui ventis agitur & iactatur: neq; existimet homo ille, se quicquam
accipiturū a Deo. Non debet autem promissio Christi simpliciter & in genere de omnibus accipi,
quacumq; ex carnis affectu petimus: sed ad ea restringi, quae ad Dei gloriam faciūt, & nostrae salutis
suae vtilia. Minime ergo seruit illa ijs, qui iniqua & iniusta petunt, aut quae ab ipsorum vocatione
alium sunt, qualis olim erat filiorum Zebedei postulatio, in Christi regno primas partes petentium:
aut qui ea postulat, quae Deus dare nō potest, nisi a suo ingenio discedere, & vel iniustus & iniquus,
vel etiam crudelis fieri velit. Faciunt hoc, qui illum precibus suis aduersus hostes suos in vñctōne ac
cedere conantur, aut ea sibi dari cupiunt, quae ipsis exitio forent, aut quibus in aliorū perniciem vñ
retur ipsi, si ea a Domino acciperent. Preces ergo nostras diuinā vñctōne subiicere, & hic imprimis
sola obedientiam adhibere oportet, quae sola omnium actionum nobis regula esse debet. Hic verō ap
petes, quae causa sit, cur multorū preces non exaudiantur: quod nimirū aut iniqua & perniciofa pe
petat, aut temere Deo praescribunt, dum nulla quidē fide instructi, impudētia verō & temeritate im
pia abrepti in eius conspectū veniunt. Corrigan autē isti haec sua vicia, & mox sentiant precibus suis por
tū aliquod accedere. Sunt autem haec simul plena dulcissima consolacionis, & validissime eos con
tātant, qui bodie de corporali Christi praesentia digladiantur. Quid enim praeterea requiras, quando
praesentia nos ducit in omnem veritatem, & salutis fiduciam seu certitudinē in animis nostris efficacis
sime confirmat: pater verō propter nomen filij sui preces nostras clementer suscipit, & omnia beni
gnalargitur, quae nobis ad salutē necessaria sunt. De corporis ergo praesentia licigent, qui meritum
Christi & eius effectum ignorant. Nos omnis contentionibus illo vno contenti simus, & cū fide con
tūgamus gratitudinem & Christiana pietatis studium, quae nos a vero aberrare non patientur.
Quia verō in his multa institutio opus est, verāq; promissionem diligentius exponit & con
firmat Dominus. Quoad priorem sic ait: Haec per prouerbia locutus sum vobis, veniet tempus cum
lam nō per prouerbia loquar vobis, sed aperte de patre meo renuntiabo vobis. Quasi diceret, Haec
nos quidem de quibusdam obscuris disserui, aut potius vobis obscurior visus fui, quod vobis de mul
tis querendi occasioem dedit: Sed vbi a mortuis resuscitatus carnē meam in caelos subuexero, tunc
spiritum mittam, & per hunc quaecunq; ad patris mei veram cognitionem faciunt aperte explicabo,
quae tunc sentiebant, animum despondeant, sed certa maioris profectus spe animati impostum sibi
mentes sedulo exequantur. Est autem hic Dei mos, quod interdum obscurius nobiscum agit: nō quod
phenorem salutis cognitionem nobis inuideat, sed quod singula suo tempore facit, & interea nostrae ru
ditatis & insipientiae sensu nos humiliat, vt eo maiori studio discendi accēdamur, quō indoctiores & ru
diores nos esse comperimus. Agnoscamus ergo Dei consilium, neq; abijciamus statim ceu inutile &
superfluum acaneum, quod primo intuitu nō intelligimus. Erit enim tempus, quando ex illis fructus non
vultus erit enasctur. Inerim precibus insistamus apud eū, vt suo spiritu animos illuminet. Imprimis
vñctōne obseruabis, quod ait: Aperte de patre meo renuntiabo vobis. His enim testatur, nihil noui ipsis

Expositio prio
ris promissio
nis.

Quia verò in mentionem fidei incidit, qua sola à nobis ipse apprehenditur, breui compendio docet quid de se credi debeat. Exiit, inquit, à patre & venit in mundum: iterum relinquo mundum, & proficiscor ad patrem. Primum quis sit docet, quoad suam essentiam: Verus nimirum Dei filius, qui ante secula ex patre genitus, ipsi coaeternus & coessentialis sit: in mundum verò venit per incarnationem, ut hominem quoque in personam unitatem assumeret. Idem ergo hic dicit, quod olim Micheas, qui in Bethlehem nasciturum praedixit, cuius exitus sit ab initio & à diebus aeternitatis. Deinde officium quoque & fructum totius mysterij exponit, quod ipsi exequendum commiserit pater: Iterum relinquo mundum & proficiscor ad patrem, id est, ideo in mundum veni & homo factus sum, non ut in terris hisce vitam degam, aut hic regnum terrenum constituam: sed ut mortis meae merito peccata expiam, & inde carnem quoque ex mortuis resuscitaram in caelos euebam, ut in regni caelestis consortium tota humana natura admitatur. Itaque paucis hisce verbis, se verum Deum & hominem esse docet, qui mortis suae merito peccatum expiet, resurrectione mortem vincat, ascensione caelos aperiat & regnum sibi destinatum in assumpta etiam hominis natura occupet. Continentur his quaecunque ad salutarem Iesu Christi cognitionem faciunt, & in his tota nostrae redemptionis summa comprehensa sunt, quae primò firmiter tenere oportet, nos redemptorem habere Dei filium, qui non aliam ob causam in mundum venit & homo factus est, quam ut causam nostram suscipere posset. Idem verò ubi salutem nostrae negotium in terris hisce peregit, ad patrem rediit, à quo nunquam discesserat, & in reliquit mundum, ut eundem minime deserat. Nam ut August. ait, exiit de patre, quia de patre est, & in mundum venit, quia mundo suum corpus ostendit, quod de virgine assumpsit. Reliquit mundum corporali discessione, perrexit ad patrem hominis ascensione, nec mundum deseruit praesentis gubernatione. Est haec summa Christianae fidei, quam qui firmiter tenent, in illo salutem consequuntur, cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

Quid de Christo debeat crediti.

HOMILIA CXLVIII.

Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec proverbia um ullum dicis. Nunc scimus quod scis omnia, nec opus est tibi, ut quis te roget: per hoc credimus, quod à Deo existis. Respondit eis Iesus: Nunc creditis: Ecce ueniet hora, & iam uenit, cum dissepgerimini quisque in sua, meque solum relinquetis. Sed non sum solus: nam pater mecum est. Haec locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis. In mundo afflictionem habebitis: sed confidite, ego uici mundum.

Quoniam in Iesu Christo omnia ea plenissime continentur, quae nobis ad salutem consequendam seu retinendam necessaria sunt, in aduersis quoque nihil nobis tam utile & salutare est, quam vera & certa illius cognitio. Ideo in hisce postremis concionibus suis promissionem spiritus sancti, qui suos in omni veritatem inducturus sit, multoties inculcat, & nuper breui compendio euidenter & perspicue complexus est, quaecunque ad ipsius cognitionem faciunt. Exiit (inquit) ex patre, & ipse uerus & illi coaeternus atque coessentialis filius. Veni autem in mundum, quando ex patris decreto hominem quoque assumpsi. Rursus verò mundum relinquam per mortem, cuius merito peccatum omne expiabo. Et ad patrem proficiscor, ut assumptam ex uobis carnem in gloriam caelestem eueham, & ibi credentium aduocatus & mediator sim apud patrem, olim ad iudicium reuersurus, ut meis quidem promissa vitae aeternae praemia conferam, impios verò ad ipsis destinata inferorum supplicia transmittam. Continent haec, quaecunque alibi de Christo in scripturis prolixè traduntur. Sequitur modo, ut haec doctrina affectu fuerint discipuli, et ut hos sua infirmitatis admonitos ampliori consolatione instruxerit. Qui locus summam omnium, quae hucusque dicta sunt, continet, simulque scopum uerum indicat, ad quem omnia debent referri.

Quoad discipulos, placet eis Christi doctrina ob perspicuitatem, & qui paulò ante de verbo Discipuli Christi testimonium eius obscuritate conuersi fuerant, nunc illum laudant, & egregiè diuinitati ipsius testimonium ferunt. Ecce (inquunt) nunc aperte loqueris, nec proverbum ullum dicis. Quae uerba ipsi opposerunt.

Kk

nunt, quibus ille dixerat: *Hæc per proverbia locutus sum vobis, veniet tempus cum iam non poterit loqui vobis, &c.* Perinde ergo est hoc, ac si dicerent: *Nō est quod in aliud tempus referas, & maiorem mentis illuminationem pollicearis.* Iam nunc enim nobis abunde patet, quod loquar, & probe ea intelligimus. Imò scimus iam quod tu omnia novisti, neque opus habes, ut quis te interroget, & sui animi cogitationes tibi proponat, cum nos ipse praevenieris, et nondum interrogatus aliquid tam evidenter omnia dissolueris, quæ nos dubios & incertos tenebant. Quia verò solius Dei minimum arcana & occultas cogitationes novisse, tu autem nihil horum ignores, nos iam ista argumentis edocti verè credimus, quod à Deo existi, neque in vulgarium hominum numero censeri debeas. Ita verò ob plenioris veritatis gustum & consolationis proposita sensum apostoli excutit, quod mihi pijs & egregie erga Christum affecti evidens argumentum est: at idem nimis sunt, quando ista omnium dictorum Christi cognitionem affectuosè esse, & proinde nulla spiritus illuminatione contenti, ut opus habere arbitrantur. Accidit hoc sæpè pijs, ut plus satis se profecisse putent, quando verba alphabetarij sunt in schola Christi, & eo nomine postea discipulos reprehendit, & sua illos instructionis admonet, ut mox audiamus. Sed præstat nunc discipulorum verba diligentius excutere. Narrantur (aiunt) quod scis omnia, & Per hoc credimus, &c. Atqui huius rei multa hucusque indicia dederant, quibus illos credidisse eorum confessiones testantur. Dixit enim omnium nomine Petrus illos: *Tu es Christus filius ille Dei viventis.* Item: *Ad quem ibimus Domine, tu verba vita æternam habes.* Et de Nathanaele audiimus, quod filium Dei esse confessus sit, eò quod se ab illo videri non auderet, cum procul adhuc absens sub ficu aliquid rerum ageret. Cur ergo nunc demum se scire & credere aiunt, quod iam pridem erant confessi? Quia nunc primum vident, quam infirma & imperiosa illa fides seu cognitio fuerit, ubi veritatis lucè aliquantò propius inspicere ceperunt. hæc a profecta mysteriõ Christi notitia multis adhuc parasanguis distarent. Idem ergo illis evenit, quod lascivis, qui suam infantiam & insipientiam priorem tunc demum verè sentiunt, quando in literarum quem incipiunt progressum facere, mox verò huius quoque fiducia elati se ad summum eruditionis fastigium ascendisse putant, cum nondum ex primis rectè dicendi & scribendi præceptis emersemus. Serviat ergo exemplum hoc nostræ institutioni, ut cogitemus, nos quoad in carne vivimus, ad perfectionem cognitionis celestis pervenire non posse. Ex parte enim (inquit Paulus) intelligimus, & ex parte prophetamus. Itaque nostræ conditionis memores, quotidie proficere studeamus, ut omnino videre liceat ea, quæ nunc in ænigmate & quasi per speculum intuemur.

Christus discipulorum confidentiam reprimis.

Sed Christum audiamus, qui confidentiam discipulorum graviter retundit, dum illos infirmitatis admonet, & quid ipsis eventurum sit docet. At enim: *Nunc creditis? Ecce veniet hora, quando iam venit, cum dispergemini quisque in sua, meque solum relinquetis.* Habet autem interrogatio hæc acrem reprehensionem, & totius loci hic sensus est. *Itane subito tantum profecistis, ut vos necesse sit intelligere & fidem in me profiteri audeatis? Video quidem vos istud magno animo facere. Sed videte, ne vos in tanto conatu vires deficiant, eoque turpior sit vester lapsus, quod maior est præsumptio.* Qui enim nunc vobis videmini fide certa armati & in omnem eventum instructi, vix dum hora ista elapsa metu consternati dispergemini, & dum quisque sibi consulit, me tantum suum crudelissimorum manus solum relinquetis. Conuenit autem cum Christi verbis rei eventus. Nam ea ipsa hora cum eo ad montem oliueti egressi, quando ludam advenire & ab hoc deducere cohortem illi manus iniicere viderunt, mox turpi fuga dilapsi sunt, neque puduit eos hostibus conlingere, quem & Dei filium & suum Dominum atque magistrum hucusque professi fuerant. Ex primitur hoc exemplo carnis ingenium, quod in pijs quoque suam aliquando vim atque naturam exprimit. Quando enim veritatem homines intelligunt, & salutem sibi à Deo offerri sentiunt, nullam autem ex illius doctrina periculum imminet, facillè credunt, & fidem suam non modo profiterentur, verum etiam illa superbiunt, seque ad omnia paratos & constantes fore promittunt. Quam primum verò tristior aliquis casus incidit, & pericula eos undique circumstant, qui sibi ipsi omnia læta & optata pollicebantur, subito deficiunt, & suo lapsu ijs scandalum obijciunt, quos prius suo exemplo exortarant. Exemplum huius rei evidens scripturæ in filijs Israelis proponunt. Cum enim sub dardanis Pharaonis imperio agentibus, Deus per Moysen & Aaronem suam opem & liberacionem promitteret, hi que Dei promissiones & ministerium suum signis & miraculis confirmaret, cum

credidisse dicuntur, & auditis Dei seruis se reuerenter incuruarunt. At iidem postea, cum res pri-
 mo conatu non succederet, & Pharae eos grauioribus operis siue laboribus opprimeret, mox viros
 illos optime de se meritis, & quorum conatus saltem laudem merebatur, tanquam publica pacis tur-
 batores & gentis suae hostes, ad Dei tribunal citant, & illis amarulenter in faciem dicunt: Videat
 Dominus super vos, & iudicet, quia foetere fecistis odorem nostrum in oculis Pharaonis, & in oculis
 seruorum eius; ut dareis gladium in manum eorum ad occidendum nos. Neque ista tunc modo di-
 cunt, quando seruitij huius tam diri iugum adhuc sustinebant, sed inde magnis signis & portentis
 elati, ipsidem & similibus conuicijs sanctissimos Dei seruis prociudunt, quoties aliquid ipsis praer-
 ter expectationem accidit. Fecerunt idem Christo reliqui Iudaei. Qui enim in publico docentem &
 multis miraculo medentem magno studio secuti fuerant, postea eundem captum & Pilato tradi-
 tum non modo deseruerunt, sed ad immane crucis supplicium postularunt: & ex tot millibus, qui ip-
 sius beneficentia subleuati fuerant, ne vnus quidem repertus est, qui eius innocentiae patrocinium
 ferret. Huius generis exempla nostro seculo multa vidimus. Quis enim nescit, quam feruida fuerint
 quae plerisque fidei initia, cum euangelij doctrina primum magno cum successu predicaretur, & noui
 quatuor discipuli accederent? Quales vero plerique sint hodie, res ipsa loquitur. Sed neminem offen-
 dere debet ista hominum leuitas, cum neq. noua sit aut insolens, neq. Christo & regno eius aliquid dero-
 gare possit. Disiamus potius cognito carnis, ingenio neq. nobis ipsis neque ulli alij mortaliu[m] fidere, sed in
 vno Deo spem & fiduciam omnem repositam habere. Et ne quid simile nobis contingat, semper cogi-
 temus, non tam esse regni Christi rationem, quam multi sibi ipsis imaginantur, qui ex eo diuitias, ho-
 norem, mundi amicitiam & omnia secunda sperant. Quia enim non est de hoc mundo, nihil huius no-
 bi in eo polliceri debemus, sed nos ad crucem praeparare & omnis generis afflictiones, quae illud per-
 petuo comitari solent, ut postea audiemus. Deinde ad Christu[m] accessuri vires nostras examinemus,
 & nobiscum rationem subducamus, num ipsi possimus ferendis sufficere, quae Christianis accidere so-
 lent. Monet hoc diligenter Christus Lucae decimoquarto capite ex architectura & re militari addu-
 cit parabolis, quae totum hoc negotium mirifice illustrant. Addamus huic examini preces ardentis,
 ut Deus suo spiritu sarciat quod nobis deest, neue nos grauius quam vires nostrae ferre possint ten-
 tam pariatum. Proderit item causam probe nouisse, quae plerosque mouet, ut Christum relinquunt.
 Notat haec non obscure, quando ait: Dispergemini quisque in sua. Desectores ergo & transfuga
 sunt, qui ad sua respiciunt, & sibi suisque rebus consultum volunt. Quoad enim priuatis commodis
 studemus, nihil poterimus pro Christi gloria pati aut facere. Ideo affectus ille omnino exuendus erit,
 quod ipse etiam Dominus monet, quando eos demum ad crucem suscipiendam idoneos fore docet, qui
 semetipsos abnegauerint.

Porro ut magis nostrae institutioni seruiat ista tractatio, docet etiam Christus quo praesidio siue Christi fiducia
 auxilio fulciatur, ne suis dilabentibus, ipse etiam succumbat. Nam quasi per correctionem subijciat: quae fuerit.
 Sed non sum solus, nam pater mecum est. Quasi diceret: Quid me solum dico fore, cum patrem mihi
 perpetuo praesentem habeam, cum quod filius eius sum, tum quod ab illo missus eius mandata exe-
 queor? Quam rationem supra capite octauo adduxit, pharisaeis dicens: Qui me misit mecum est. Non
 relinquunt me solum pater, quia ego quae placita sunt ei facio semper. Hoc autem non tam sui causa di-
 cit, quam ut nos consoletur, ne spem omnem abijciamus, si quando nos ab amicis & intimis deserit, vel
 etiam perfide prodi videmus. Quod enim de seipso Christus dicit, hoc ad se transferre possunt omnes
 qui in ipsum credunt. Per hunc enim Deo ita reconciliati sunt, ut is ab illis nunquam discedat, sed
 aduersus omnes hostes cum visibiles tum invisibiles, tueatur eos, quos semel in suam curam & prote-
 ctionem suscepit. Imo hoc Dei ingenium est, ut tunc maxime se nobis praesentem exhibeat, quando
 nullum nobis in humanis auxilium esse reliquum, vidit hoc olim David, quando dicebat: Vbi pa-
 ter meus et mater mea desituerunt me, Dominus colligit me. Psal. 27. Quod ipsum nos quoq. firmiter
 credere debemus, cum promissiones passim extent, quibus Deu[m] in omnes credentes eode ingenio praer-
 dit esse docemur. Quid, quod angelos nobis custodes dedit, qui circa timores ipsum castrametantur?
 Psal. 34. Nemine ergo aut hostium multitudo & rabies, aut amicorum defectio, aut domesticorum
 perfidia, aut clientum ingratitude terreat, cum certo constet Deum nobis adesse, et Angelorum praer-
 ditio esse tueri, qui se illi totos addixerunt. Neque nos moueat, si quando Dei manus nupstiam vide-
 rit.

Kk 2

tur, & animus noster inter pericula & dolores nos ab illo derelictos esse exprobat. Idem enim Christus expertus est, qui non modò à patre derelictus, verum etiam ab illo puniri videbatur, quando in cruce pependit. Tanta certe fuit in eo doloris acerbitas, ut exclamaret: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? At idem mox sensit patris virtutem, qui ipsum ex mortuis resurrexit, in celestem gloriam euexit. Eadem ergo spe confirmati dicamus cum Apostolo: Si Deus nobiscum quis contra nos?

Christus solus redemptor noster.

Interim non temerè factum putabimus, quòd discipuli simul omnes Christum reliquerunt. Nam etsi istud humana infirmitatis vitium fuerit, & ipsi hoc nomine reprehendi mereantur, id tamen hoc ad nostram redemptionis mysterium pertinet. Quia enim solus ille ab hostibus captus, vinculus & postea in cruce suspensus fuit, neque aliorum ex suis tam dire supplicij participauit, constat ex eo, ipsi etiam soli omnem deberi nostram redemptionis gloriam. Minime ergo audiamus, qui hunc alio transferunt, dum alios seruatores & redemptores fingunt, quos in necessitate salutis inuocant. Faciunt hi & Christo & Diuis inuiriã, dum illum quidem suo honore spoliant, hos verò tales fingunt, qui nunc suam Christo gloriam ereptam velint, cuius olim vindictam accipere fuerunt. Quia tamen de hoc alibi commodius dici potest, hæc modo paucis attingimus.

Conclusio concionum Christi

Restat concionum istarum omnium conclusio, qua talis est: Hæc locutus sum vobis, ut me pacem habeatis: In mundo afflictionem habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Primum supra & vsum indicat omnium eorum, quæ hucusque dicta sunt. Et sic, ut in Christo pace & tranquillitate fruamur. Hanc verò assequuntur, qui in vnum illum intenti, ab eius verbo & promissionibus toti dependent, neque eorum similes sunt, qui nouas quotidie salutis rationes aut præsidia querendo, sibi ipsi labores & curas accersunt, & sæpe grauissimorum quoque malorum thores sunt. Hic ergo euangelicæ doctrinæ nobis scopus sit vnicus, ut in vno Christo acquiescamus, qui solus verba vitæ æternæ habet, & in medijs afflictionibus pacem nobis largitur, quæ ceteris mundi huius intellectum superat. At ne quis ista de pace huius seculi & felicitate temporaria cogitat, altera parte, quid hic nobis sperandum sit, docet. In mundo (ait) afflictionem habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Est hæc vna ex celeberrimis Iesu Christi sententijs, digna que non in publico modo & priuatis locis, sed omnium animis inscribatur, ut in oculis semper incurat & diligente meditatione perpetuò ruminetur. Continet enim quæcumque ad vitam Christianam pertinent, & simul docet ubi spes & fiducia omnis collocaris, vnde item consolatio vera peti debeat, quæ in somniationum genere confirmemur.

Christiani in mundo affliguntur.

Quoad primum, eorum errori medetur, qui sibi in Christo læta omnia pollicentur, & qua Christianorum fors sit in hoc seculo docet. In mundo (inquit) afflictionem habebitis. Ergo in Christianis opes, non honores, non voluptates, non orium & securitas queri debent, sed ad crucem & omnium tribulationes sese præparent, quotquot in illo volunt pie viuere. Nam ut Paulus ait, per multas afflictiones oportet nos ingredi in regnum Dei. Testantur hoc exempla sanctorum ad ipsorum origine, quos omnes diuersis casibus iactatos & tristitia multa passos fuisse legimus: & idem quotidie experiuntur, quicumque se totos Christo consecrant. Neque aliud sperandum esse res ipsa docet. Nam si mundi huius statum per se consideres, communis hominum vita miserij & arumum plena est, quas per peccatum ingresses esse scriptura testatur. Et hijs pij quoque obnoxij sunt, quæ in inhaerentes in carne eorum peccati reliquias, quæ in vniuersum expurgari non possunt, quæ ad vitam ne viuimus. Sed accedunt his alia ex mundo, quæ pijs propriæ & peculiare sunt. Quia enim illa lætæ veritatis odit, (sicuti supra capite tertio Christus admonuit) eos etiam ferre non possunt, quos illa fulget, & qui eam longè lateque propagare student. Hinc ergo initium sumunt persecutiones, quas non modò exteri hostes mouent, verum etiam domestici, & interdum parentes, fratres, cognati, coniuges deniq; & proprii liberi: qui omnes ferè eò grauiori odio contra pios exarscunt, quod indignius ferunt, quòd ex suis aliquos esse videant, qui ipsis exosam lucem sequuntur. Exempla quibus hoc probetur, passim occurrunt, & idem quotidie experimur. Non autem his nos offendit, quando Christus illa prædixit. Cogitemus item ista non temerè fieri. Primum enim fidem nostram afflictionibus, seu aurum in igne probari oportet. Deinde carnis nostræ petulantiam ita coarctet, ut minus, quæ secundis insolescit & contra spiritum insurgit. Præterea mundi huius fastidium ipsi

gent, & celestium bonorum desiderio animos accendunt, qui aliis terrenis addicti illa facile negli-
gent. Quid ergo offendimur afflictionibus, quando in his nihil nouum aut insolens nobis accidit, &
illas non sine causis necessarijs Deus immitit?

Quia verò natura infirmi sumus, consolationem adhibet Dominus, & docet, quo argumento
ben & fiduciam nostram in persecutionibus fulcire debeamus, Confidite (inquit) ego vici mundum,
Mundi nomine intelligit quicquid saluti piorum aduersum est, ipsum nimirum satanam, huius or-
gana homines impios & sanguinarios, peccatum, mortè & inferos. Vicit hæc omnia Christus, quan-
do peccatum mortis suæ merito expiauit, mortem resurrectione sua exarmauit, & ipsum satanam
regno suo expulit, vt nunc nihil in nos iuris ipse habeat, neque per suos quid amplius possit, quàm illi
Deus permittit. Vis autem argumenti seu consolationis istius in eo est, quòd nobis mundum hunc
& eius principem Christus deuicit. Quia enim propter nos homo factus est, & se totum nobis impen-
dit, omnium quæ fecit & passus est fructus ad omnes eos pertinet, qui ipsum fide vera recipiunt. Ideò
Iohannes in epistola sua fidem ait esse victoriam nostram, quæ mundum vincit; & Paulus se omnia
posse gloriari in Christo Iesu, qui ipsum corroboret. Et hæc referri debent exempla sanctorum veri-
tatis testamenti, qui & cognatos sibi carnis affectus & aduersariorum horribiles minas vna cum
dicit supplicijs superauerunt, quando omnia potius sufferre & perpeti, quàm à Christo deficere vo-
luerunt, in quo sibi salutem & victoriam partam esse sciebant. Crebrò igitur meditemur hanc sen-
tentiam Domini, quæ summam omnium, quæ hucusque dicta sunt, continet. Et quoad mundum &
huius vite curriculum, non aliud nobis polliceamur, quàm crucem & dira persecutionum pericula.
Quid si quando respirare datur, Dei bonitatem agnoscamus, qui nostræ infirmitatis rationem ha-
bit, & bene vtatur otio aut pace nobis concessa. Interim armemur fidei constantia, & in quouis cer-
tamine firmiter teneamus Iesum Christum, qui vt exemplo suo nobis præiuit, ita suo etiam auxilio
alerit, vt omnibus aduersis superiores facti, olim in cælis cum ipso regnemus, pro cuius nomine nunc
sustipiamur. Illi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum, Amen.

Christus vicit
mundum.

CAPVT XVII.

Hæc locutus est Iesus, & sustulit oculos in cælum, dixitq;
Pater uenit hora illa: glorifica filium tuum, ut & filius tuus glo-
ficet te: Sicut dedisti ei potestatem in omnem carnem, ut omni-
bus, quos dedisti ei, det uitam æternam. Hæc autem est uita æter-
na, ut cognoscant te solum esse uerum Deum, & quem misisti Iesum
Christum.

QUOD DIVIMVS hucusq; postremas Iesu Christi conciones, quibus suos discipulos instituit
simul atq; consolatus est. Finem verò & usum omnium quæ dicta sunt, ipse hunc ostendit,
vt quoad in mundo hoc viuere datur, nos ad crucem & omnis generis afflictiones præpa-
remus, pacem verò in ipso habeamus, qui vt mundum et huius principem vicit, ita salutem certam et
omnibus numeris absolutam nobis acquisiuit. Hic modò precationem subiicit, quæ nulla in scriptu-
ra præstator & salubrior habetur. Hæc enim doctrinam priorem & huic interpositas promissiones
obsequat, & veri Mediatoris officio fungitur, dum Deo patri suo ita nos commendat, vt commenda-
tionis huius vis & effectus perpetuò duret, & propter hanc illo propitio fruamur, quotquot ipsum
fide vera apprehendunt. Nobis autem initio statim Christi factum obseruandum venit, quòd nimi-
rum doctrinæ mox preces subiungit, quibus patri gratiam expetit. Ita enim omnibus verbi admini-
stris simul & auditoribus exemplum præbet, quòd imitentur. Quia enim plantando & rigando nihil
prospicitur, nisi Deus det incrementum, & efficaci spiritus operatione corda nostra illuminari, et abi-

Kk 3